

Univerzita Karlova v Praze
Právnická fakulta

Nikola Kindlová

Příprava jednání v občanském soudním řízení

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Silvia Kubešová, Ph.D.

Katedra občanského práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 8. 4. 2017

ČESTNÉ PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že předloženou diplomovou práci jsem vypracovala samostatně a že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Nikola Kindlová

PODĚKOVÁNÍ

Tímto bych ráda poděkovala JUDr. Silvii Kubešové, Ph.D. za vedení mé práce, cenné rady a připomínky. Dále bych ráda poděkovala soudcům Obvodního soudu pro Prahu 8 a Okresního soudu v Olomouci za ochotu a spolupráci při zpracovávání této práce a Mgr. Aleně Kindlové za podporu při studiu a gramatickou a stylistickou korekci práce.

OBSAH

SEZNAM ZKRATEK	6
ÚVOD	7
1. Význam přípravy jednání v řízení před soudem prvního stupně	9
1.1. Příprava jednání ve sporném a nesporném řízení	11
2. Zásady spojené s přípravou jednání	13
3. Procesní úkony soudu v rámci přípravy jednání	23
3.1. Zkoumání procesních podmínek	23
3.2. Výzva žalobci k doplnění rozhodných skutečností	41
3.3. Výzva žalovanému k vyjádření se	43
3.4. Kvalifikovaná výzva žalovanému k vyjádření se	44
3.5. Přípravné jednání	47
3.6. Jiný soudní rok	49
3.7. Předvolání účastníků k jednání	50
4. Vybrané procesní úkony účastníků řízení související s přípravou jednání	51
4.1. Předžalobní výzva	51
4.2. Dispoziční úkony účastníků při přípravě jednání	53
5. Srovnání se slovenskou právní úpravou přípravy jednání	55
5.1. Právní úprava ke dni 1. 4. 1964	55
5.2. Právní úprava ke dni 31. 12. 1992	56
5.3. Právní úprava Slovenské republiky v současnosti	57
5.4. Srovnání české a slovenské právní úpravy	59
6. Příprava jednání v praxi	62
ZÁVĚR	70
SEZNAM POUŽITÝCH PRAMENŮ A LITERATURY	72
RESUMÉ	75

SUMMARY..... 77

SEZNAM ZKRATEK

CSP	zákon č. 160/2015 Z. z., civilný sporový poriadok
EÚLP	Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod, publikovaná sdělením federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb.
jednacím řád pro okresní a krajské soudy	vyhláška Ministerstva spravedlnosti České republiky č. 37/1992 Sb., o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy
LZPS	usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky
o soudech a soudcích	zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů
OSP	zákon č. 99/1963 Zb., občiansky súdny poriadok
OSŘ	zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád ve znění pozdějších předpisů
OZ	zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
Ústava	ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky
ZMPS	zákon č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém
ZSOP	zákon č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích
ZŘS	zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních

ÚVOD

Základním právem každého je možnost bránit svá práva před soudem. Velice podstatným v tomto ohledu je nejen rovný přístup k soudu a možnost domáhat se svých práv stanoveným postupem, ale rovněž požadavek vydání rozhodnutí v určitém časovém horizontu. Osobě uplatňující svůj nárok u obecného soudu se jistě nebude jevit jako prospěšné čekat na vydání rozhodnutí několik let. Soudní řízení má tedy probíhat bez zbytečných průtahů a hospodárně. Jestliže je občanský soudní řád ovládán zásadou rozhodnutí zpravidla při jediném jednání, musí mít soud možnost se s postojem stran řádně seznámit a zjistit skutkový stav relevantní pro rozhodnutí ve věci. Za tímto účelem občanský soudní řád obsahuje soubor postupů a institutů určených k urychlení celého řízení. Souhrnně se tyto nazývají jako příprava jednání.

Ve skutkově složitějších případech je příprava jednání pro soudce velice podstatná zejména s ohledem na vyjasnění některých aspektů daného řízení. V případech, kdy účastníci naopak nejsou dostatečně aktivní, neposkytují soudu řádnou součinnost a neplní své další procesní povinnosti, má soudce určité možnosti v rámci přípravy jednání, jak donutit účastníky k řádnému plnění svých povinností, případně jak řízení meritorně rozhodnout na základě zákonné fikce.

Pokud je příprava jednání provedena důkladně, další postup ve věci je tím ulehčen. Jestliže by však soudce nepostupoval podle zákona a neprovedl řádně přípravu jednání, bylo by v podstatě nereálné nařídit a provést ústní jednání ve věci, natož o věci rozhodnout. Příprava jednání je tedy bezesporu podstatným prvkem při vedení řízení.

S ohledem na tyto skutečnosti je cílem mé diplomové práce zhodnotit jednotlivé instituty přípravy jednání a zjistit, zda skutečně pomáhají řízení ulehčit a zrychlit. Za tímto účelem se budu nejprve zabývat platnou právní úpravou, následně tuto srovnám se slovenskou právní úpravou a nakonec prostřednictvím dotazníku zjistím názor některých civilních soudců na jednotlivé postupy přípravy jednání.

Fakticky lze tak práci členit na část zaměřenou teoreticky spočívající v popisu a rozboru platné a účinné právní úpravy. V této pasáži se budu zabývat zásadami souvisejícími bezprostředně s postupy v rámci přípravy jednání. Následně se zaměřím na úkony soudu při přípravě jednání. Tyto jsem zařadila ve své práci před vybrané

úkony účastníků řízení, neboť je to především soud, který činí přípravu jednání. Účastníci v této souvislosti poskytují soudu pouze potřebnou součinnost. Nedílnou součástí této kapitoly jsou procesní podmínky, jejichž přezkoumání je nutnou součástí přípravy jednání tak, aby rozhodování nebylo zatíženo procesní vadou. Veškeré další úkony soudu bezprostředně následující. Teprve na tuto část tedy navazují některé dispoziční úkony účastníků.

Do své práce jsem se rovněž rozhodla zařadit část zaměřenou prakticky, která obsahuje dvě kapitoly reflektující mou vlastní činnost. Nejprve srovnám současnou českou právní úpravu z první části mé práce se slovenskou právní úpravou. Slovenské občanské soudní řízení bylo totiž donedávna upraveno zákonem č. 99/1963 Zb., který vycházel ze stejného základu jako české OSŘ. Tato skutečnost dává prostor ke srovnání vývoje úprav obou států. Současně se chystám zjistit, jak nahlízejí soudci civilního soudu na aplikaci institutů přípravy jednání v praxi. Za tímto účelem zjistím jejich názor prostřednictvím k tomu sestaveného dotazníku.

Předkládaná práce má obecně za cíl zhodnotit nejzajímavější a nejdůležitější aspekty ustanovení v rámci přípravy jednání, a to zejména s ohledem na eliminaci průtahů v řízení.

1. Význam přípravy jednání v řízení před soudem prvního stupně

Soudům je v současné době vytýkána velmi dlouhá doba potřebná k vyřízení věci při jejich rozhodovací činnosti. Nelibost laické veřejnosti je pochopitelná, byla tu vždy a patrně vždy bude. Významná část práce na případu je totiž očím „běžného člověka“ skryta, a proto bývají lidé pobouřeni z jejich pohledu zbytečně dlouhou dobou čekání na rozhodnutí soudu. Odborná veřejnost je v tomto směru opatrnější, neboť znají průběh daného typu řízení a určitou časovou prodlevu jsou schopni akceptovat. Vždyť i zákonodárce, jak budu vysvětlovat dále, požaduje, aby v řízení nevznikaly *zbytečné* průtahy. Určitá míra časové náročnosti je tudíž obecně přípustná.

Ačkoliv je nutné nahlížet na rychlost řízení střízlivě, objevují se hlasy, že současný stav české justice je dále dlouhodobě neudržitelný. To dokládá rovněž značný počet navrhovaných změn a novel. Běžným jevem u českých soudů je obrovské množství nápadu¹ každý měsíc. Paradoxem však zůstává, že toto není největším problémem českých soudů. Při dobré organizaci a s jistou dávkou pečlivosti jsou soudci schopni měsíčně vyřídit stejný objem případů, jako jim přijde případů nových. Potíž dle mého názoru spočívá ve starých větších kauzách, které jsou často komplikovaně protahovány, někdy i samotnými účastníky.

Jak jsem již uvedla, dlouhodobě se hledají co možná nejvhodnější řešení pro ulehčení obecným soudům, zejména soudům v 1. stupni. Ať už se jedná o zvýšení kapacity soudů pro větší množství administrativních pracovníků nebo o další myšlenky, jak zlepšit a zefektivnit rozhodování českých soudů, domnívám se, že všechny tyto plány jsou během na dlouho trať. Dle mého názoru by nějaká rozumná koncepční změna byla jistě vítána, nicméně soudy fungují a svou zaneprázdněnost řeší nyní při své činnosti.

Potřeba organizace a pečlivosti soudců při své práci je skutečně nezbytná. Pokud soudci postupují při projednávání věcí efektivně a využívají institutů, které jim zákon nabízí, mohou dosáhnout rychlého vyřizování menších věcí a lepší přehlednosti v případech složitějších. Předpokladem je jistě postupovat tímto způsobem po dobu

---

¹ Nápad = nově zahájená řízení, která je nutné projednat a v těchto věcech rozhodnout.

celého řízení, avšak značný díl činností spojených se seznámením se s případem by měl soudce činit při přípravě jednání.

Přípravou jednání se rozumí určitá část řízení před soudem prvního stupně, při níž soud usiluje o to, aby bylo v řízení postupováno hospodárně a aby se soudce s případem řádně seznámil. Cílem právní úpravy je především dát soudům jakýsi návod, podle něžž mohou, někdy musí, věc projednávat a rovněž zajistit každému právo na soudní ochranu. Pro zajištění tohoto základního práva je třeba docílit rychlého a právně bezvadného rozhodování s možností dovolávat se přezkumu příslušného rozhodnutí. Za tímto účelem soud připravuje jednání tak, aby mohlo být rozhodnuto ideálně bez nařízení jednání nebo při jediném nařízeném jednání. Nejdůležitější postavení při přípravě jednání zaujímá soudce. Jak jsem uvedla již výše, musí se seznámit s novým, pro něj neznámým, případem a rovněž v součinnosti s účastníky řízení vymezit předmět řízení. Účastníci často považují za podstatné takové okolnosti, které nejsou z právního hlediska příliš relevantní a naopak nevnímají jiné aspekty případu, které mohou být podstatou celého sporu. Teprve po vyjasnění základních skutečností je vhodné nařídit jednání, neboť se snižuje riziko, že bude nutné jednání odročit. Tento postup vychází z uceleného systému kroků a institutů obsažených zejména v občanském soudním řádu.

V rámci přípravy jednání soud především zkoumá, zda návrh neobsahuje vady, které by bránily projednání a rozhodnutí ve věci a následně rovněž zkoumá, zda byly splněny veškeré procesní podmínky. Z hlediska komunikace se stranami řízení by soud měl vyzvat žalobce, aby doplnil svá tvrzení a navrhl důkazy k jejich prokázání tam, kde soudce považuje žalobu za nedostatečnou. Následně je důležité vyzvat žalovaného, aby se k žalobě vyjádřil a soud tak získal stanovisko obou stran k dané věci. Dalšími možnými instituty, které mohou být využity, jsou např. předvolání účastníků, svědků a dalších osob k jednání nebo nařízení přípravného jednání. Tato důkladná příprava má vést k tomu, aby byl soudce schopen rozhodnout při jediném jednání.

Příprava jednání je stejně významná jako ostatní části řízení před soudem prvního stupně a pokud není podceňována a soudce využívá svých pravomocí, které mu zákon ukládá, stane se efektivní a pro další vývoj řízení velice přínosnou.

1.1. Příprava jednání ve sporném a nesporném řízení

Právní úprava občanského práva procesního rozlišuje mezi řízením sporným a nesporným.

Občanský soudní řád představuje základní úpravu pro občanské právo procesní a vymezuje pravidla zejména pro sporná řízení. Jedná se o obecnou úpravu, která je v ostatních typech řízení zpřesňována konkrétními předpisy a používána subsidiárně. Sporné řízení se zahajuje vždy na návrh označovaný jako žaloba a účastníky řízení jsou žalobce a žalovaný. Při přípravě jednání je samosoudce, popř. předseda senátu, oprávněn využívat všech postupů uvedených v OSŘ.

Naproti tomu nesporná řízení jsou příkladem, kdy je třeba vedle občanského soudního řádu použít zákon o zvláštních řízeních soudních, který ve svém §1 odst. 2 stanovuje subsidiární použití OSŘ. Nesporná řízení se zahajují i bez návrhu a v takovém případě soud vydá usnesení o zahájení řízení, čímž je, jak název napovídá, řízení zahájeno. Také ZŘS obsahuje úpravu řízení, která mohou být zahájena pouze na návrh - tyto případy jsou ale výslovně upraveny zákonem. Na rozdíl od sporných řízení zde označujeme účastníky jako navrhovatele a toho, o jehož právech nebo povinnostech má být jednáno. V řízeních zahájených jen na návrh to bude také ten, koho zákon za účastníka označuje.² Na tato specifika nesporného řízení navazuje rovněž úprava přípravy jednání.

Jelikož jsou nesporná řízení pro svá specifika upravena zvláštním zákonem, je třeba se zamyslet nad tím, zda je možné provést přípravu jednání totožným způsobem, jako je tomu u řízení sporných. Nutnost odstranit vady návrhu a zjistit stanovisko ostatních účastníků řízení je zde stejná jako u řízení sporného. Případné rozdílnosti lze tedy hledat při aplikaci kvalifikované výzvy podle ust. §114b OSŘ a přípravného jednání podle ust. §114c OSŘ. Jak budu vysvětlovat níže, kvalifikovanou výzvu nelze vydat v případech, v nichž nelze uzavřít a schválit smír ve smyslu ustanovení §99 OSŘ. „Smír nelze uzavřít, nepřipouští-li to povaha předmětu řízení, tj. ve věcech, které lze

---

² WINTEROVÁ, A., MACKOVÁ, A. a kolektiv. *Civilní právo procesní. Část první: řízení nalézací.* 8. nezměněné vydání. Praha: Leges, 2015, s. 360

*zahájit i bez návrhu.*³. Ve vybraných nesporných řízeních (tj. v těch, které lze zahájit i bez návrhu) nebude použití kvalifikované výzvy možné. Obdobně se podle §17 ZŘS nepoužije ani ustanovení §114c OSŘ o přípravném jednání. K tomu, aby došlo k objasnění případu, může soudce nařídít podle §18 ZŘS jiný soudní rok. Jedná se o jakousi obdobu přípravného jednání ve sporném řízení, avšak s drobnými odchylkami (např. jiný soudní rok není spojen se zásadou koncentrace řízení, tudíž ani s důsledky, které z porušení povinností účastníkům plynou). Všemi těmito záležitostmi se budu zabývat dále v příslušné kapitole.

---

³ DAVID, L.; IŠTVÁNEK F.; JAVŮRKOVÁ, N.; KASÍKOVÁ, M.; LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář. I. díl.* Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2009, s. 523

2. Zásady spojené s přípravou jednání

Občanské právo procesní obsahuje, stejně jako každé jiné právní odvětví, principy, které napomáhají výkladu a správné aplikaci zákonných ustanovení. Na tomto místě se však budu věnovat pouze těm zásadám, které jsou relevantní pro přípravu jednání a jejichž účelem je celé její fungování zjednodušovat. Právní teorie dělí principy občanského práva procesního na principy zajišťující právo na spravedlivý proces a na odvětvové principy.

2.1. Právo na spravedlivý proces

Právem na spravedlivý proces se rozumí ústavně zaručené právo vyjádřené v Ústavě České republiky, hlavě páté Listiny základních práv a svobod a dále rovněž v několika mezinárodních smlouvách, jimiž je Česká republika vázána s ohledem na čl. 10 Ústavy. Jedná se o práva, která jednotlivci přísluší při uplatňování nebo ochraně jeho jiných subjektivních práv⁴.

Ustanovení LZPS relevantní pro soudní řízení se nachází v části páté LZPS, která obsahuje nemalé množství článků a pravidel. Nejvíce rozsáhlý a komentovaný je však výklad úvodního čl. 36 LZPS, který díky rozsáhlé judikatuře Ústavního soudu České republiky představuje jakýsi rámec pro další v Listině základních práv a svobod uvedená a zaručená práva. Velmi často ÚS shledá ve svých nálezech porušení čl. 36 odst. 1, třebaže by v daných případech přicházelo v úvahu konstatovat porušení jiných, konkrétněji vymezených práv.

Svého práva na spravedlivý proces se může domáhat každý, tedy i osoby bez českého státního občanství nebo bez žádného státního občanství, a to pouze stanoveným postupem. Občanský soudní řád na několika místech upravuje způsob a formu podání návrhu a činění jiných úkonů vůči soudu. Ochranu subjektivních práv

---

⁴ PAVLÍČEK V. a kolektiv. *Ústavní právo a státověda, II. díl. Ústavní právo České republiky*. 2. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2015, s. 698

mají poskytovat pouze nezávislé a nestranné soudy a ve stanovených případech jiné orgány.

Vedle Listiny základních práv a svobod je právo na přístup k soudu a na spravedlivý proces vyjádřeno v čl. 6 EÚLP: „Každý má právo na to, aby jeho záležitost byla spravedlivě, veřejně a v přiměřené lhůtě projednána nezávislým a nestranným soudem, zřízeným zákonem, který rozhodne o jeho občanských právech nebo závazcích nebo o oprávněnosti jakéhokoli trestního obvinění proti němu.“. Evropská úmluva o lidských právech a základních svobodách navíc vyžaduje, aby byla záležitost každého projednána spravedlivě, veřejně a v přiměřené lhůtě. Veřejnost a přiměřenost délky projednávání věci je v LZPS upravena v čl. 38 odst. 2. Ke spravedlnosti projednávání se vyjádřil Nejvyšší soud České republiky ve svém rozhodnutí takto: „Právo na spravedlivý proces není v souladu s ustálenou judikaturou Evropského soudu pro lidská práva chápáno jako právo na určitý obsah rozhodnutí, jež má být v řízení vydáno, ale pouze na žádoucí průběh řízení.“⁵.

Úvodní články LZPS a EÚLP rozhodně nejsou jedinými pravidly pro zajištění tzv. fair trial, jen Listina základních práv a svobod obsahuje pro úpravu této oblasti celou hlavu V. zabývající se právem na soudní a jinou právní ochranu. Ústava doplňuje tento systém např. o organizaci soudů a v neposlední řadě jsou zmíněné principy převzaty a doplněny o další korektivy na zákonné úrovni. Další výklad je podle mého názoru spíše předmětem problematiky ústavního práva. Z hlediska přípravy jednání tedy postačí základní rámec práva na spravedlivý proces, který čl. 36 odst. 1 LZPS bezesporu představuje.

2.1.1. Nezávislost a nestrannost soudů a soudců

Nezávislost a nestrannost soudu a soudce je vyjádřena v čl. 81 a 82 Ústavy, v čl. 36 odst. 1 LZPS a v ustanovení § 79 zákona o soudech a soudcích.

---

⁵ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 10. 3. 2010, sp. zn. 28 Cdo 3258/2009

Nezávislost soudu se v průběhu soudního řízení projevuje především jako funkční nezávislost. Z tohoto hlediska jsou soudy vázány pouze zákony a mezinárodními smlouvami, které jsou součástí právního řádu České republiky.

Při soudním řízení, resp. přípravě jednání je však podstatnější nezávislost soudce. U soudce totiž souvisí nezávislost se zásadou rovnosti účastníků při občanském soudním řízení⁶. Vzhledem ke skutečnosti, že fakticky jsou to soudci, kteří nesmí být ovlivněni politicky ani jinak, předpokládá právní řád několik záruk zachování právě jejich nezávislosti. Občanský soudní řád obsahuje několik záruk i v rámci procesní úpravy. Jedná se zejména o možnost vyloučení soudců, přísedících a dalších osob podílejících se na řízení, možnost podání opravných prostředků z důvodu rozhodování vyloučeným soudcem a institut nutné delegace. „Soudce, či přísedící je povinen oznámit existenci důvodu svého vyloučení předsedovi soudu, a to bezodkladně poté, co se dozví o skutečnosti, pro kterou je vyloučen. V řízení může zatím učinit jen takové úkony, které nesnesou odkladu“⁷.

Soudce musí být při svém rozhodování nejen nezávislý, ale také nestranný. Nejen, že nikdo nesmí ovlivňovat jakýmkoliv způsobem rozhodování soudce, ale jeho postavení musí být ve vztahu ke stranám stejné. Jinými slovy soudce nesmí mít vztah k žádnému z účastníků, jejich obhájcům ani k věci jako takové. Podle ustanovení §14 odst. 1 OSŘ jsou soudci a přísedící vyloučeni z projednávání a rozhodnutí věci, jestliže se zřetelem na jejich poměr k věci, k účastníkům nebo k jejich zástupcům je tu důvod pochybovat o jejich nepodjatosti. Aplikace předmětného ustanovení při soudním řízení má zajistit účastníkům objektivní posouzení a rozhodnutí jejich věci.

2.1.2. Zákonný soud a zákonný soudce

Na tomto místě je nutné rozlišovat a neshledovat princip zákonného soudu a princip zákonného soudce. Zásada zákonného soudu vychází z čl. 6 EÚLP, kde je

---

⁶ SVOBODA, K., ŠÍNOVÁ, R., HAMUEÁKOVÁ, K. a kol. *Civilní proces. Obecná část a sporné řízení*. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2014, s. 18

⁷ SVOBODA, K., ŠÍNOVÁ, R., HAMUEÁKOVÁ, K. a kol. *Civilní proces. Obecná část a sporné řízení*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 18

vyjádřen požadavek, aby byl soud zřízen zákonem⁸. Smyslem této právní úpravy je mimo jiné zachování nezávislosti soudů, jak jsem o ní hovořila již výše.

Zásada zákonného soudce naproti tomu reguluje způsob přidělování případů jednotlivým soudcům, popř. senátům. Jedná se tedy o organizaci uvnitř soudu. Na ústavní úrovni nalezneme čl. 38 odst. 1 LZPS o tom, že: „*Nikdo nesmí být odňat svému zákonnému soudci. Příslušnost soudu i soudce stanoví zákon.*“. Zákonný soudce, kterému je věc přidělena a který je oprávněn a povinen věc projednat a následně o ni rozhodnout je určen na základě pravomoci a příslušnosti soudu a tzv. rozvrhu práce (o pravomoci a příslušnosti viz dále). Rozvrh práce je jakýmsi rozpisem, podle kterého doputuje předmětný případ na stůl konkrétního soudce, popř. senátu v případě pracovněprávních sporů (v první instanci). Tento rozpis je tvořen předem, aby byl celý systém přidělování případů předvídatelný a transparentní. V rámci soudu mohou být rovněž zřízeny tzv. „speciální senáty“ zabývající se konkrétní problematikou. Předseda senátu, popř. samosoudce pak vždy bude projednávat např. spory s mezinárodním prvkem, řízení o rozvod manželství apod. Ve výjimečných případech, např.: je-li soudce nemocný, na služební cestě apod. je možné a v souladu s právními předpisy, aby byl takový člen senátu zastoupen jiným soudcem. Tento postup by měl být však rovněž předvídatelný rozvrhem práce⁹.

Pro přípravu jednání je princip zachování zákonného soudce významný z toho důvodu, že pokud byl již případ v souladu s rozvrhem práce konkrétnímu soudci přidělen, není možné, aby další úkony soudu činil soudce jiný. Veškeré úkony v rámci přípravy jednání tedy koná přidělený zákonný soudce.

2.1.3. Rovnost a kontradiktornost

Rovnost účastníků lze shodně jako některé předchozí principy chápat ve dvojitým smyslu. V širším smyslu lze rovnost účastníků chápat v souvislosti s čl. 96 odst. 1 Ústavy tak, že: „*Všichni účastníci řízení mají před soudy rovná práva.*“.

---

⁸ WINTEROVÁ, A., MACKOVÁ, A. a kolektiv. *Civilní právo procesní. Část první: řízení nalézací.* 8. nezměněné vydání. Praha: Leges, 2015, 2015, s. 61

⁹ Nález Ústavního soudu České republiky ze dne 27. 5. 2004, sp. zn. IV. ÚS 307/03

V užším smyslu lze rovnost účastníků uchopit v souladu s čl. 37 odst. 3 LZPS, podle něhož jsou si všichni účastníci v řízení rovni. Listina zde hovoří o rovnosti účastníků v řízení, jedná se tedy o právo stran, aby k nim bylo v rámci daného řízení přistupováno stejně. I přes to, že strany fakticky nemají stejná procesní práva a povinnosti, jde o to, aby jim bylo umožněno vykonávat veškerá práva, která jim právní řád v jejich postavení přiznává. Porušením této zásady není, pokud „*účastník svých práv nevyužívá, nedostavuje se nebo nejedná, byla-li mu dána možnost tak učinit*“¹⁰. Judikatura Evropského soudu pro lidská práva vytvořila pro souhrn těchto práv označení „*rovnost zbraní*“¹¹. Účastníci si tudíž musí být rovni také při přípravě jednání.

Kontradiktornost jako stejná možnost účastníků vyjádřit se ke všemu, co je v řízení učiněno má rovněž své místo při přípravě jednání. Poté, co je soudu doručen návrh, musí jej soud zaslat druhé straně s výzvou, aby se k návrhu vyjádřila. Soud se nesmí spokojit pouze s tvrzením v žalobě, je žádoucí, aby znal stanoviska obou stran k případu. Porušením zásad rovnosti a kontradiktornosti však není situace, kdy je soud nucen spokojit se s tvrzeními žalobce z důvodu pasivity žalovaného, pokud mu byl dán prostor se k věci vyjádřit.

2.1.4. Veřejnost

Příprava jednání je zásadně neveřejná. S procesními úkony soudu a ostatních účastníků se mohou účastníci seznámit pouze při nahlížení do soudního spisu. Pro umožnění nahlédnutí je však nutné prokázat právní zájem.

2.1.5. Ústnost

Většina procesních úkonů při přípravě jednání je činěna písemně. Výjimku tvoří pouze přípravné jednání, popř. jiný soudní rok. Základem principu ústnosti je, že „*podstatné v procesu je to, co bylo soudu ústně předneseno, ústně sděleno, proto také*

---

¹⁰ WINTEROVÁ, A., MACKOVÁ, A. a kolektiv. *Civilní právo procesní. Část první: řízení nalézací.* 8. nezměněné vydání. Praha: Leges, 2015, 2015, s. 67

¹¹ především rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve věci *Delcourt v. Belgie* (č. 2689/65)

*jednání začíná tzv. přednesy účastníků. To, že vše musí být pro paměť a kontrolu zachyceno písemně, na takto pojatém principu ústnosti nic nemění*¹².

2.1.6. Rychlost řízení

Poslední z výčtu principů zachovávající právo na spravedlivý proces je z hlediska přípravy jednání možná nejvýznamnější zásada - zásada rychlosti. Tento princip je rovněž vyjádřen v čl. 6 odst. 1 EÚLP a v čl. 38 odst. 2 LZPS a jeho podstatou je projednání a rozhodnutí věci bez zbytečných průtahů. Včasné zjištění skutkového stavu napomáhá k objektivnějšímu rozhodnutí a tím k větší kvalitě řízení. Ústavní soud ve svých nálezech předpokládá, že zbytečnými průtahy nejsou pouze úkony konkrétního soudu, resp. soudce, kterými průtahy způsobuje, nýbrž i porušení principu rychlosti z důvodu velkého množství případů u daného soudu. Není tedy rozhodné, co bylo příčinou způsobení zbytečných průtahů, neboť výsledek je týž¹³. Obávám se, že z pohledu Ústavního soudu tak v praxi k porušování zásady rychlosti řízení často dochází, neboť soudy jsou natolik zavaleny, že je v podstatě nereálné všechny věci projednat a rozhodnout o nich bez zbytečných průtahů.

Právní teorie nicméně předpokládá, že soudce může docílit rychlého projednání a rozhodnutí pomocí správně a pečlivě provedené přípravy jednání. Z tohoto důvodu jsem v úvodu výkladu této problematiky uvedla, že se patrně jedná z hlediska přípravy jednání o nejdůležitější zásadu. Příprava jednání totiž představuje v současné situaci alespoň jeden ze způsobů jak předcházet vzniku nežádoucích průtahů řízení.

2.1.7. Hospodárnost

Veškeré procesní úkony soudu mají být činěny tak, aby byly hospodárné a účastníkům nevznikaly zbytečné náklady. Největší význam bude mít tato zásada patrně při ústním jednání a dalším postupu z něj vzešlého. Při přípravě jednání by měl

---

¹² WINTEROVÁ, A., MACKOVÁ, A. a kolektiv. *Civilní právo procesní. Část první: řízení nalézací.* 8. nezměněné vydání. Praha: Leges, 2015, s. 70

¹³ Nález Ústavního soudu České republiky ze dne 16. 1. 2004, sp.zn: IV. ÚS 278/03

být i z tohoto hlediska kladen důraz na to, aby nevznikaly zbytečné průtahy, čímž by se navyšovaly náklady soudu a účastníků.

2.2. Odvětvové principy

Rozdělení základních principů do dvou skupin je zcela účelné a logické. Zatímco právo na spravedlivý proces reflektuje přístup osob k soudu a upravuje jejich postavení, odvětvové principy se vztahují pouze na občanské soudní řízení. Právo na spravedlivý proces vychází z dokumentů na mezinárodní a ústavní úrovni a je aplikovatelné na více typů soudního řízení (trestní, správní apod.). Odvětvové principy plynou ze zákonů, které jsou použitelné v rámci občanského soudního řízení, a vymezují určitá specifika, která charakterizují toto řízení a odlišují jej od ostatních typů.

Typickým znakem pro odvětvové principy je jejich srovnání do dvojic. Ve většině případů proti sobě stojí dvě protichůdné zásady, přičemž prvky obou z nich se v občanském soudním řízení uplatňují.

2.2.1. Dispoziční zásada a zásada oficiality

Dispoziční zásada napovídá svůj obsah již názvem. Účastníci řízení jsou totiž oprávněni *disponovat* s řízením, jakož i s předmětem řízení. Zákon ponechává čistě na volné úvaze žalobce, zda se bude domáhat ochrany svých subjektivních práv u soudu, v jakém rozsahu a vůči komu tak učiní. Rovněž se může v průběhu řízení rozhodnout, že bere svou žalobu zčásti nebo zcela zpět a tím způsobí (částečné) zastavení řízení. Těmito úkony účastníci disponují s řízením. Vedle toho mohou ale disponovat i s předmětem řízení. Žalobce může totiž svůj nárok rozšířit nebo se strany mohou dohodnout na uzavření smíru. Tento výčet úkonů účastníků je samozřejmě pouze částečný, ale postačuje k charakterizování dané problematiky. Úkonům účastníků při přípravě jednání se budu věnovat v dalších kapitolách.

Dispoziční zásada je typická pro sporná řízení¹⁴. Tato řízení totiž mohou být zahajována pouze na návrh, a proto je žalobce pánem sporu, který rozhodne, zda chce v řízení pokračovat a v jakém rozsahu.

Podstatu principu oficiality lze rovněž najít v názvu. Podle tohoto pravidla má procesní aktivitu ve svých rukou soud, který rozhoduje *ex officio*. Některá řízení lze zahájit na návrh, nicméně jejich zahájení je možné i na základě iniciativy soudu. Jestliže soud zahájí dané řízení, pak také určí jeho předmět a vyrozumí o této skutečnosti účastníky řízení. Předmětná zásada bude aplikována zejména v nesporných řízeních.

Při přípravě jednání se dispoziční zásada projevuje podáním žaloby, možností vzít žalobu zpět, popř. ji rozšířit a v neposlední řadě možností přibrat nějakou osobu na stranu žalobce nebo žalovaného. V řízeních zahajovaných z moci úřední se zásada oficiality projeví při vydání usnesení o zahájení řízení a vymezení předmětu řízení, který je až následně sdělen účastníkům řízení.

2.2.2. Zásada vyšetřovací a projednací

„Obě zásady se pojí s procesem zjišťování skutkového stavu věci, a tedy dokazováním.“¹⁵. Ani jedna ze zásad proto není relevantní pro přípravu jednání.

2.2.3. Zásada volného hodnocení důkazů a legální teorie důkazní

Obdobně jako předchozí dvojice zásad, se tyto rovněž týkají hodnocení důkazů a dokazování jako takového. Z hlediska přípravy jednání tedy nejsou relevantní

---

¹⁴ WINTEROVÁ, A., MACKOVÁ, A. a kolektiv. *Civilní právo procesní. Část první: řízení nalézací*. 8. nezměněné vydání. Praha: Leges, 2015, 2015, s. 74

¹⁵ SVOBODA, K., ŠÍNOVÁ, R., HAMUĚÁKOVÁ, K. a kol. *Civilní proces. Obecná část a sporné řízení*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 31

2.2.4. Zásada jednotnosti a koncentrace řízení

Zásady arbitrárního a legálního pořádku sdělují, zda má být řízení chápáno jako jeden celek nebo je rozděleno do několika fází. Svou podstatou se týkají rovněž spíše otázky dokazování, neboť podle těchto koncepcí jsou nastaveny okamžiky, v nichž mají být označeny nebo předloženy důkazy k prokázání tvrzení účastníků.

Přípravy jednání se týkají snad jen tolik, že podle ustanovení §118b OSŘ „ve věcech, v nichž byla provedena příprava jednání podle § 114c, mohou účastníci uvést rozhodné skutečnosti o věci samé a označit důkazy k jejich prokázání jen do skončení přípravného jednání, popřípadě do uplynutí lhůty, která jim byla poskytnuta k doplnění tvrzení o skutečnostech významných pro věc, k podání návrhů na provedení důkazů nebo ke splnění dalších procesních povinností (§ 114c odst. 4)“.

2.2.5. Princip materiální pravdy a formální pravdy

Cílem jakéhokoliv soudního řízení je vydání rozhodnutí založeného na zjištění skutečného a objektivního skutkového stavu. Nelze docílit toho, aby soud poznal skutkový stav do nejmenšího detailu, nýbrž jej zjišťuje pouze prostřednictvím dokazování stran. Rozhodování na základě zjištěného skutkového stavu se nazývá princip materiální pravdy.¹⁶

Naproti tomu princip formální pravdy se uplatňuje v některých výjimečných případech, kdy soud nějaký skutkový stav předpokládá, neboť není nutné nebo možné skutečný stav zjistit. Vzhledem k tomu, že se jedná o značný formalismus, je žádoucí, aby tento princip byl uplatňován v nejkrajnějších případech.

V rámci přípravy jednání soud postupuje v souladu se zásadou materiální pravdy. Při své činnosti komunikuje se stranami a zjišťuje skutkové okolnosti případu. Naproti tomu již v rámci přípravy jednání se uplatňuje rovněž princip formální pravdy. Jestliže totiž žalovaný v dané lhůtě nereaguje na kvalifikovanou výzvu soudu podle ustanovení §114b, soud vydá rozsudek pro uznání (má se za to, že žalovaný nárok

---

¹⁶ WINTEROVÁ, A., MACKOVÁ, A. a kolektiv. *Civilní právo procesní. Část první: řízení nalézací.* 8. nezměněné vydání. Praha: Leges, 2015, 2015, s. 80

vznesený v žalobě uznává). Stejně důsledky má nedostavení se žalovaného k přípravnému jednání, jestliže byl řádně a včas předvolán.

3. Procesní úkony soudu v rámci přípravy jednání

V této části své práce se budu již konkrétně zabývat jednotlivými úkony, které soud činí za účelem přípravy ústního jednání. Pomineme-li vytištění žaloby a přidělení příslušné spisové značky, pak lze celý prvotní postup práce s nově napadlou žalobou zahrnout do přípravy jednání.

3.1. Zkoumání procesních podmínek

V první řadě je třeba zkontrolovat, zda žaloba splňuje veškeré procesní podmínky tak, aby o věci mohl rozhodnout soud, jemuž byla doručena. Řízení je zahájeno již podáním žaloby. Splnění podmínek řízení tedy není předpoklad k zahájení řízení, nýbrž k vydání meritorního řízení. V případě, že procesní podmínky řízení splněny nejsou, soud se s takovou situací musí procesně vypořádat. V neposlední řadě je třeba zdůraznit, že soud přihlíží kdykoliv během řízení k tomu, zda jsou splněny podmínky řízení. Jinými slovy pokud jsou v době podání žaloby splněny a odpadnou teprve v průběhu řízení, i tehdy na to musí soud reagovat. Pro větší přehlednost lze rozlišovat podmínky na straně soudu, na straně účastníků a podmínky týkající se věci jako takové.

3.1.1. Procesní podmínky na straně soudu

Podmínky na straně soudu jsou ty, bez jejichž splnění nelze o věci jednat a meritorně o ni rozhodovat. I přesto však soud musí ve věci nějakým způsobem rozhodnout, i když jen rozhodnutím procesního charakteru. Vedle dvou základních podmínek, soud navíc zkoumá, zda byl zaplacen soudní poplatek. Ačkoliv se nejedná o procesní podmínku ve smyslu OSŘ, přes to jsem soudní poplatek do této části mé práce zařadila, neboť při nezaplaceném soudním poplatku rovněž nelze pokračovat v řízení.

3.1.1.1. Pravomoc

Velice podstatnou podmínkou řízení je pravomoc civilních soudů meritorně rozhodovat o doručené žalobě. Pravomocí je tedy třeba rozumět „soubor práv a povinností, kterým je vybaven určitý subjekt (orgán) k tomu, aby mohl plnit své mocenské (vrchnostenské) funkce“¹⁷. Je-li příslušným orgánem civilní soud, pak lze tento pojem chápat jako „souhrn oprávnění, která zákon přiznává soudům jako orgánům státu, a to na rozdíl od oprávnění přiznaných jiným orgánům“¹⁸.

Podle občanského soudního řádu může obecný soud rozhodovat spory a jiné právní věci, které vyplývají z poměrů soukromého práva, pokud je podle zákona neprojednávají a nerozhodují o nich jiné orgány. Podle současného zákonného znění soudy projednávají věci vyplývající ze soukromého práva. Je třeba podotknout, že v předchozím znění občanského soudního řádu byla pravomoc specifikována tak, že soudy projednávají a rozhodují o věcech vyplývajících z občanskoprávních, pracovních, rodinných a obchodních vztahů. Tato změna zákonného textu má reflektovat rekodifikaci soukromého práva nabytím účinnosti nového OZ, neboť podle nové koncepce má být soukromé právo vnímáno jako ucelený soubor. Jiné věci (než vyplývající z poměrů soukromého práva) mohou být projednávány a může o nich být rozhodováno civilními soudy pouze, stanoví-li tak zákon. Příkladem takového zvláštního zákona může být např. ZŘS upravující řízení o uznání cizího rozhodnutí, popř. další řízení nebo zákon o nemocenském pojištění¹⁹.

Pravomoc civilních soudů je tedy vyloučena v případech přesahujících oprávnění daná soudům zákonem. Nadto civilní soud není oprávněn projednat a rozhodovat ani o některých dílčích otázkách, a to i navzdory skutečnosti, že ve věci jako takové pravomoc má. Jestliže ke svému rozhodnutí tedy potřebuje mít postavené najisto skutečnosti, o nichž není oprávněn rozhodnout, musí řízení přerušit a vyčkat rozhodnutí příslušného orgánu, který k rozhodnutí oprávněn je. Pokud civilní soud

---

¹⁷ HAVLÍČEK, K. (ed.), JIRSA, J. a kolektiv. *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář*. Praha: Havlíček Brain Team, 2014. s. 44

¹⁸ DAVID, L.; IŠTVÁNEK, F.; JAVŮRKOVÁ, N.; KASÍKOVÁ, M.; LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář. I. díl*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2009, s. 30

¹⁹ SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář. 1. vydání*. Praha: C.H.Beck, 2013, s. 14

nemá pravomoc k projednání a rozhodnutí o hlavní otázce, nemůže vydat ani předběžné opatření či schválit smír.

V této souvislosti je na místě dotknout se rovněž otázky rozhodčích doložek. Některé soukromoprávní smlouvy mohou obsahovat rozhodčí doložku, tj. dohodu smluvních stran, že spory plynoucí z tohoto poměru budou řešeny před rozhodcem nebo rozhodčím orgánem. V takovém případě soud o věci meritorně jednat začne a pokračuje až do té doby, než jeden z účastníků vznese námitku existence rozhodčí doložky. Do té doby má soud pravomoc o věci jednat a pokud žádný z účastníků takovou námitku nevznese, pak i o věci rozhodnout. Jestliže dojde k situaci, že jeden z účastníků námitku existence rozhodčí doložky vznese, soud podle ustanovení §106 OSŘ řízení zastaví, neboť vznikne překážka nedostatku pravomoci.

S úpravou pravomoci civilních soudů je úzce spjata rovněž problematika kompetenčních sporů. Podle českého právního řádu lze rozlišovat několik typů soudnictví, přičemž hranice pravomocí jednotlivých typů soudů nejsou vždy zcela zřetelné a přesné. Domnívám se, že nejčastěji vznikají kompetenční spory v oblasti civilního a správního soudnictví. Jedinou situací, kdy civilní soudy rozhodují o úseku správního práva, je řízení podle části páté OSŘ. V takovém případě civilní soudy přezkoumávají rozhodnutí orgánů moci výkonné, samosprávných celků, zájmové nebo profesní samosprávy, jakož i rozhodnutí smírčích orgánů. Ve všech ostatních situacích by měl soud postupovat podle ustanovení § 104 odst. 1 OSŘ, tj. řízení zastavit pro nedostatek podmínky řízení, který nelze odstranit a po právní moci předmětného usnesení věc postoupit příslušnému orgánu. V opačném případě, je-li návrh odmítnut správním soudem, pak má navrhovatel možnost do 1 měsíce od právní moci usnesení podat žalobu civilnímu soudu (správní soud tedy žalobu nepostupuje, nýbrž toto ponechává na vůli žalobce). Podle ustanovení § 82 odst. 3 OSŘ se pak za den zahájení řízení považuje den doručení žaloby (původnímu) správnímu soudu. Tímto způsobem podaná žaloba způsobí veškeré účinky spojené se zahájením řízení, ačkoliv byla doručena z hlediska pravomoci nesprávnému soudu.

Vedle významu, jaký pravomoci přisuzuje občanský soudní řád, lze tento výraz chápat v dalším rozměru, a totiž mezinárodním. Doposud jsem hovořila o modelové situaci, kdy je nesporné, že daný případ mají rozhodovat české soudy. V řízeních s

mezinárodním prvkem také však může dojít k situaci, kdy je k rozhodnutí o věci příslušný soud jiného státu. Takové případy jsou posuzovány podle mezinárodních smluv (mnohostranných nebo mezi dvěma konkrétními státy), případně podle předpisů evropské unie nebo vnitrozemských předpisů (v českém právním řádu by se jednalo o ZMPS). Podrobnější rozbor by však již spadl spíše do oboru mezinárodního práva soukromého.

3.1.1.2. Příslušnost

Jakmile je postaveno najisto, že obecný civilní soud je oprávněn o dané věci jednat a rozhodovat, je třeba rozhodnout o tom, který ze soudů má tak činit. Tato podmínka řízení se zkoumá ze tří hledisek - občanský soudní řád rozlišuje věcnou, místní a funkční příslušnost.

Věcná příslušnost řeší, který ze článků soustavy obecných soudů je povolán k prvostupňovému projednání určité soukromoprávní záležitosti²⁰. V České republice fungují soudy okresní, krajské, dva vrchní soudy a Nejvyšší soud České republiky. Soustava českých soudů je tedy čtyřčlánková, neboť v českém soudnictví rozlišujeme čtyři výše zmíněné články, třístupňová, jelikož každé řízení může probíhat nejvýše u tří stupňů soudů a dvojinstanční, neboť dovolací řízení (tj. řízení po podání mimořádného opravného prostředku) není považováno za řízení v další instanci.

Historicky fungoval v období první republiky nejvyšší soud, který představoval třetí instanci pro věci civilní, jakož i pro věci trestní. Po roce 1968 vznikly nejvyšší soudy obou republik a vedle nich rovněž Nejvyšší soud československé socialistické republiky sídlící v Brně²¹. Po vzniku samostatných republik došlo k situaci, že na území České republiky působily vedle okresních a krajských soudů rovněž Nejvyšší soud České republiky a Nejvyšší soud České a Slovenské federativní republiky. Z tohoto důvodu byly zřízeny vrchní soudy - dva podle dosavadní koncepce dvou nejvyšších soudů každé z republik. Tímto způsobem vznikla v České republice čtyřčlánková struktura soudnictví.

---

²⁰ SVOBODA, K., ŠÍNOVÁ, R., HAMUEÁKOVÁ, K. a kol. *Civilní proces. Obecná část a sporné řízení*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 20

²¹ Nejvyšší soud [online]. Dostupné z: www.nsoud.cz

V ustanovení § 9 odst. 1 OSŘ se uvádí, že „*Nestanoví-li zákon jinak, jsou k řízení v prvním stupni příslušné okresní soudy.*“. Zákonodárce vychází z předpokladu, že „*úzce vyhraněné, méně frekventované a obecně složitější kauzy by měly být svěřeny v první instanci specialistům u krajských soudů*“²². Krajské soudy rozhodují v první instanci pouze v taxativně vymezených typech řízení vyjmenovaných v ustanovení § 9 odst. 2 OSŘ. Nejvyšší soud České republiky pak rozhoduje podle odst. 3 OSŘ jako soud prvního stupně jen v případech, stanoví-li tak zvláštní právní předpis. Takovým řízením může být např. uznání cizích rozhodnutí ve věcech rodinných podle ustanovení § 51 odst. 2 ZMPS. Nelze opomenout, že problematika věcné příslušnosti je občanským soudním řádem řešena ještě v další souvislosti, a totiž ohledně žalob podle ustanovení § 91a OSŘ, kde je žaloba podaná proti účastníkům, mezi nimiž probíhá řízení o věci nebo právu, na niž si žalobce dělá nárok. V takovém případě je k projednání žaloby příslušný v prvním stupni ten soud, u něhož probíhá řízení o právu nebo věci, na niž si žalobce dělá nárok. Věcná příslušnost je upravena rovněž v zákoně o zvláštních řízeních soudních, a to v ustanovení § 3 ZŘS. Stejně jako v občanském soudním řádu, také v ZŘS je zachována koncepce, že pro řízení v prvním stupni jsou příslušné okresní soudy, nestanoví-li zákon jinak.

Podle ustanovení § 104a odst. 1 OSŘ soud zkoumá věcnou příslušnost z úřední povinnosti kdykoliv za řízení. V souladu se zásadou *perpetuatio fori* je však rozhodný takový stav, který tu byl v době zahájení řízení. V případě, že okresní nebo krajský soud, k němuž byla podána žaloba, má pochybnosti o věcné příslušnosti, vyzve účastníky, aby se k této pochybnosti vyjádřili. Poté věc podle ustanovení § 104a odst. 2 OSŘ předloží svému nadřízenému vrchnímu soudu, má-li za to, že věcně příslušným je okresní, krajský nebo vrchní soud, popř. Nejvyššímu soudu ČR, jestliže má za to, že věcně příslušným je právě Nejvyšší soud ČR. Jestliže byla žaloba podána u vrchního soudu a ten má o věcné příslušnosti pochyby, rozhodne podle odst. 3 o věcné příslušnosti nižších soudů a věc postoupí. V případě, že má za to, že věcně příslušným je soud nejvyšší, pak věc spolu se zprávou nejvyššímu soudu předloží. Konečně podle odst. 4 daného ustanovení bylo-li řízení zahájeno u Nejvyššího soudu ČR nebo byla-li věc nejvyššímu soudu předložena soudem vrchním, Nejvyšší soud o věcné příslušnosti

---

²² HAVLÍČEK, K. (ed.) JIRSA, J. a kolektiv. *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář*. Praha: Havlíček Brain Team, 2014. s. 70

rozhodne. Námitku věcné nepříslušnosti může vznést rovněž účastník řízení. Vrchní, popř. Nejvyšší soud ČR, rozhodují o věcné příslušnosti usnesením, proti němuž není přípustný opravný prostředek. Podle odst. 7 jsou účastníci řízení, jakož i soudy tímto rozhodnutím vázány. K této problematice však ÚS dodává: „*Rozhodne-li vrchní soud nesprávně o věcné příslušnosti (§ 104a o.s.ř.), nejenže se tím nestane ze soudu věcně nepříslušného soud věcně příslušný, ale vždy též zároveň bude porušeno ústavně garantované právo na zákonného soudce (čl. 38 odst. 1 Listiny základních práv a svobod).*“²³. V případě, že věc náleží do věcné příslušnosti soudu, který rozhoduje podle zvláštního zákona věci správního soudnictví, soud řízení podle ustanovení § 104b OSŘ, zastaví.

Velice podstatné je rozlišovat a nesměšovat pravomoc a věcnou příslušnost. Zatímco pravomoc je soubor oprávnění orgánu veřejné správy, jak bylo vysvětleno výše, věcná příslušnost určuje, který článek daného orgánu je příslušný k projednání a rozhodnutí o té či oné věci.

Jakkoliv je zkoumání věcné příslušnosti důležité, problémy s jejím určením nejsou natolik časté jako zkoumání příslušnosti místní. Vždy je třeba určit, který ze soudů daného stupně má o věci jednat a rozhodovat. Jinými slovy, místní příslušnost určuje, kam mají být ty které žaloby podávány. Občanský soudní řád obsahuje základní pravidlo pro určení místní příslušnost v ustanovení § 84, v němž je stanoveno, že „*K řízení je příslušný obecný soud účastníka, proti němuž návrh směřuje (žalovaného), není-li stanoveno jinak.*“. Obecný soud účastníka - fyzické osoby je definován jako takový, v jehož obvodu má fyzická osoba bydliště, popř. soud, v jehož obvodu se zdržuje. Pro určení místní příslušnosti tedy není bez dalšího rozhodující adresa trvalého pobytu evidována v centrální evidenci obyvatel. Jestliže má soud k dispozici pouze údaje z příslušné evidence, nemůže uzavřít, zda je nebo není k řízení příslušný, nýbrž skutečné bydliště fyzické osoby musí zjistit (např. výzvou, aby se účastník vyjádřil k místu svého bydliště, popř. připsal dalším osobám, které mohou soudu sdělit, zda a kde se účastník zdržuje). Dle mého názoru již tento požadavek může způsobovat průtahy řízení. Zákon vyžaduje, aby soud vždy přezkoumal, kde se daná

---

²³ Nález Ústavního soudu České republiky ze dne 1. 6. 2010, sp.zn.: I. ÚS 904/08

osoba zdržuje. Domnívám se však, že tato povinnost soudu by mohla být vypuštěna, neboť každá zletilá, plně svéprávná osoba by měla být natolik odpovědná, aby si v místě svého trvalého bydliště pravidelně kontrolovala, zda jí na tuto adresu byly doručeny nějaké zásilky. Ostatně nic fyzickým osobám nebrání adresu trvalého bydliště změnit na místo, kde se fakticky zdržují. Ačkoliv soud v mnoha ohledech působí na účastníky řízení výchovně (např. povinnost zaplatit soudní poplatek k zamezení přílišného sudičství, snaha dovést strany k uzavření soudního smíru), v tomto případě přebírá jakousi odpovědnost účastníků na sebe a zkoumá jejich skutečné bydliště. Jestliže by soudy mohly postupovat věci pouze na základě administrativního zápisu v centrální evidenci obyvatel, jistě by bylo dosaženo rychlejšího postupu.

Jedná-li se o fyzickou osobu podnikatele, právnickou osobu nebo další specifické útvary, obecný soud takového účastníka se určuje podle ustanovení § 85 OSŘ. Jestliže je věcně příslušným v prvním stupni krajský soud, místně příslušným je podle ustanovení § 85a OSŘ ten krajský soud, v jehož obvodu se nachází obecný soud účastníka.

Vedle základního pravidla na určování místní příslušnosti rozlišujeme navíc rovněž místní příslušnost danou na výběr a výlučnou místní příslušnost. V některých případech je na místě ponechat na vůli žalobce, na který soud se se svým nárokem obrátí. Žalobce může tedy žalobu podat u obecného soudu žalobce nebo u jiného soudu určeného zákonem. Taxativní výčet takových případů lze nalézt v ustanovení § 87 OSŘ (např. místní příslušnost soudu, v jehož obvodu má žalovaný své stálé pracoviště apod.). Dojde-li žalobce k závěru, že jeho případ spadá pod některou z variant uvedenou v ustanovení § 87 OSŘ a podá žalobu u jiného, než obecného soudu žalovaného, je nucen svůj postup odůvodnit.

V souladu se zásadami rychlosti a hospodárnosti je v určitých případech stanovena místní příslušnost již přímo zákonem. Ustanovení § 88 OSŘ obsahující taxativní výčet případů výlučné příslušnosti je speciálním vůči ustanovení § 84 OSŘ. Plyne to již ze samotné dikce zákonného textu, neboť v ustanovení § 88 OSŘ je stanoveno, že *namísto* obecného soudu je k řízení příslušný soud jiný.

Nutno podotknout, že obecné pravidlo v nesporných řízeních je poněkud odlišně koncipováno. Podle ustanovení §4 odst. 1 je pro řízení příslušný obecný soud osoby, v jejímž zájmu se řízení koná, nestanoví-li zákon jinak. S ohledem na skutečnost, že zákon o zvláštních řízeních soudních upravuje specifická řízení, často je místní příslušnost speciálně upravena u každého typu řízení zvlášť (např.: k řízení o rozvodu manželství je místně příslušný soud, v jehož obvodu měli manželé poslední společné bydliště v České republice, jestliže alespoň jeden z manželů bydlí v obvodu tohoto soudu apod.).

Účastník se může domnívat, že soud, u něhož bylo řízení zahájeno, není místně příslušným. V takovém případě může podat námitku místní nepříslušnosti, avšak tato námitka musí být uplatněna nejpozději při prvním úkonu, který účastníku přísluší. Žalobcův první úkon ve věci je však žaloba, kdy je plně v dispozici žalobce, zda a u kterého soudu žalobu podá. Žalobce tedy není oprávněn námitku místní nepříslušnosti vznést. Jestliže námitka účastníka není důvodná a včasná, soud ji usnesením zamítne.

Soud zkoumá místní příslušnost jen do skončení přípravného jednání podle ustanovení § 114c OSŘ, přičemž nebyla-li tato příprava jednání provedena, zkoumá soud místní příslušnost jen před tím, než začne jednat o věci samé, popř. rozhodl-li o věci bez jednání, pak pouze před vydáním rozhodnutí. Tato pravidla se však nevztahují na rozkazní řízení. Jestliže soud k platebnímu rozkazu připojí kvalifikovanou výzvu podle ustanovení § 114b OSŘ a žalovaný podá vůči platebnímu rozkazu neodůvodněný odpor, nejedná se o první úkon ve věci. Tím je až odůvodnění odporu, popř. odpor odůvodněný.

Nijak výjimečné nejsou situace, kdy sám soud po přezkoumání místní příslušnosti dojde k závěru, že není místně příslušným. Často se tak děje z důvodu určité neodbornosti veřejnosti pokud jde o civilní soudní řízení a adresování žaloby správnému ze soudů. V takovém případě je třeba podle ustanovení § 105 odst. 2 OSŘ vyslovit usnesením, že daný soud není místně příslušný a po právní moci předmětného usnesení bude věc postoupena soudu místně příslušnému, který přímo ve výroku určí. Soud však nemůže postoupit žalobu, která obsahuje rovněž jiné vady. Nejprve je třeba

vyzvat účastníka k odstranění vad a až poté, kdy je žaloba doplněna a je bezvadná, je možné ji postoupit pro místní nepříslušnost.

Jak jsem již zmínila, u rozkazního řízení je postup do jisté míry odlišný. Jestliže soudu napadne návrh na vydání platebního rozkazu a soud zjistí, že není místně příslušný podle obecných pravidel občanského soudního řádu, přesto platební rozkaz vydá. Důvod vychází ze specifčnosti rozkazního řízení. Platební rozkaz se doručuje žalovanému do vlastních rukou s vyloučením náhradního doručení. Pokud se tedy podaří platební rozkaz žalovanému doručit, přičemž ten proti němu nepodá odpor a platební rozkaz tak nabude právní moci, není podstatné, který soud platební rozkaz vydal. Jestliže je však platební rozkaz zrušen, a to z jakéhokoliv důvodu, soud po jeho zrušení věc postoupí k dalšímu jednání místně příslušnému soudu. Tento postup zákon zřejmě připouští z důvodu hospodárnosti řízení. Pokud by totiž byla věc nejprve postoupena a poté by platební rozkaz stejně nabyl právní moci, řízení by bylo zbytečně protahováno a soudu, resp. žalovanému, by vznikaly další náklady řízení.

„Funkční příslušnost sděluje, který soud je oprávněn rozhodnout o opravném prostředku“²⁴. Řádným opravným prostředkem rozumíme odvolání a mimořádným dovolání. Ostatní instituty, kterými se lze domoci změny nebo zrušení rozhodnutí soudu, nespádají pod definici opravných prostředků²⁵. Příslušnost soudů k rozhodování o opravných prostředcích je řešena v ustanovení § 10 a 10a OSŘ, podle nichž krajské soudy rozhodují o odvoláních proti rozhodnutím okresních soudů a vrchní soudy o odvoláních proti rozhodnutím krajských soudů jako soudů prvního stupně. O dovoláních proti rozhodnutím krajských nebo vrchních soudů jako soudů odvolacích rozhoduje Nejvyšší soud.

3.1.1.3. Zaplacení soudního poplatku

Soudní poplatek je mnohdy řazen k podmínkám řízení. Nutno však zdůraznit, že zaplacení soudního poplatku není procesní podmínkou ve smyslu OSŘ. Nasvědčuje

---

²⁴ SVOBODA, K., ŠÍNOVÁ, R., HAMUEÁKOVÁ, K. a kol. *Civilní proces. Obecná část a sporné řízení*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 143

²⁵ srov. SVOBODA, K., ŠÍNOVÁ, R., HAMUEÁKOVÁ, K. a kol. *Civilní proces. Obecná část a sporné řízení*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 363

tomu zejména skutečnost, že soudní poplatek a podmínky jeho vybírání nejsou řešeny občanským soudním řádem, nýbrž zákonem o soudních poplatcích. Povinnost zaplatit soudní poplatek představuje jakousi zábranu před přílišným sudičstvím některých osob. Do jisté míry nutí osoby, aby řešily spory mimosoudní cestou a soudní řízení považovaly až jako poslední možnost. Na druhou stranu jsou podmínky pro vybírání soudních poplatků nastaveny tak, aby byl zajištěn přístup k soudu všem osobám stejně.

Poplatková povinnost vzniká dvěma způsoby. Jednak je podle ustanovení § 4 odst. 1 písm. a), b), c), d) ZSOP vázána na podání účastníka, resp. vzniká zahájením nějakého typu řízení (klasické, odvolací, dovolací, o kasační stížnosti). V ostatních případech ZSOP předpokládá, že povinnost zaplatit soudní poplatek vznikne až v okamžiku, kdy k tomu bude účastník soudem vyzván. Okamžik vzniku poplatkové povinnosti je podstatný pro posouzení splatnosti soudního poplatku, neboť podle ustanovení § 7 odst. 1 ZSOP je poplatek splatný vznikem poplatkové povinnosti. Vzniká-li však poplatková povinnost uložením povinnosti, je poplatek splatný do 3 dnů od právní moci rozhodnutí, kterým byla povinnost poplatek zaplatit uložena nebo jímž byl schválen smír, nestanoví-li zákon jinak.

V určitých případech se soudní poplatek neplatí, neboť účastník nebo typ řízení jsou od poplatku osvobozeni. Taxativní výčet takových případů lze nalézt v ustanovení § 11 ZSOP. Zatímco v odst. 1 jsou vyjmenovány *typy řízení*, v nichž žalobce není povinen platit soudní poplatek, odst. 2 stanoví okruh *osob*, které jsou od této povinnosti osvobozeny. Soud navíc může účastníka osvobodit od soudních poplatků, aniž by splňoval podmínky ustanovení § 11 ZSOP. Podle ustanovení § 138 odst. 1 OSŘ může soud přiznat účastníku částečné osvobození, jakož i osvobodit jej zcela. Podkladem pro takové rozhodnutí však musí být zjištění o poměrech účastníka. Vždy, když dojde k osvobození účastníka od placení soudního poplatku, rozhodne soud podle § 2 odst. 3 ZSOP v konečném rozhodnutí o tom, že žalovaný je podle výsledku řízení povinen soudní poplatek zaplatit, nemá-li proti žalobci právo na náhradu nákladů řízení nebo není-li sám od poplatku osvobozen. Z tohoto pravidla však existují výjimky.

Jestliže je zahájeno řízení a žalobce nezaplatil soudní poplatek, ačkoliv mu tato povinnost vznikla ve smyslu § 4 odst. 1 písm. a) ZSOP již podáním žaloby, soud jej podle ustanovení § 9 odst. 1 ZSOP vyzve k jeho zaplacení. Na rozdíl od shora

uvedeného, v tomto případě poplatková povinnost vznikla již podáním žaloby, nicméně soud účastníka upozorní, že soudní poplatek nebyl zaplacen a vyměří jeho výši. Stejný postup následuje v případě, že soudní poplatek byl zaplacen v nižší výši, než být měl. Soud může přistoupit k vyzvání účastníka k zaplacení poplatku až z bezvadné žaloby. Jinými slovy, nejprve je třeba účastníka vyzvat k doplnění tvrzení nebo předložení listin. Jestliže účastník nezaplatí soudní poplatek ani ve lhůtě k tomu určené, soud řízení zastaví usnesením, proti němuž je přípustné odvolání. Charakter tohoto usnesení je trošku odlišný od klasického zastavení řízení pro nedostatek podmínek řízení. Účastník má možnost soudní poplatek zaplatit až do právní moci usnesení o zastavení řízení a tím zastavení zvrátit. Pokud tak učiní mezi vydáním usnesení a jeho nabytím právní moci, soud usnesení zruší a pokračuje v řízení. Jestliže soudní poplatek zaplacen nebyl a současně nastala jiná okolnost zakládající důvod pro zastavení řízení, soud řízení zastaví pro nezaplacení soudního poplatku. V odůvodnění je možné pouze zmínit ostatní okolnosti.

Zajímavá situace může nastat v případě, kdy žalobce podá žalobu, nezaplatí soudní poplatek a soud při lustraci účastníků v centrální evidenci obyvatel zjistí, že žalovaný zemřel ještě před podáním žaloby. Soud tedy zjistí, že je zde takový nedostatek řízení, který nelze odstranit a řízení zastaví. Vystává otázka, zda by měl uložit žalobci, aby zaplatil soudní poplatek. Podle znění zákona o soudních poplatcích by měl být soudní poplatek vybrán, neboť je splatný již podáním žaloby. K tomu se však vyjádřili autoři odborného komentáře takto: „*Poplatková povinnost sice formálně vzniká i ohledně žalob a jiných návrhů, odvolání, dovolání či kasačních stížností, které nesplňují podmínky věcného (meritorního) projednání, v případech tohoto druhu nicméně soudy účastníka nevyzývají k jeho zaplacení, neboť trvat na zaplacení poplatku by bylo rozporné se zásadou hospodárnosti řízení.*“²⁶.

Soudní poplatek může být rovněž doměřen až v průběhu řízení. Danou myšlenku vysvětlím na skutečném případě. Žalobce podal žalobu o popření otcovství, soudní poplatek však zaplacen nebyl. Soud jej proto vyzval k zaplacení soudního poplatku a po marném uplynutí dodatečné lhůty řízení zastavil. Žalovaný se proti tomuto usnesení odvolal. Mezi předložením spisu odvolacímu soudu a rozhodnutí o věci

---

²⁶ VEČEŘA, J. *Zákon o soudních poplatcích a předpisy související. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2015. s. 17

odvolacím soudem, vzal žalobce svůj návrh v celém rozsahu zpět s odůvodněním, že matka nezletilého již také zahájila řízení o popření otcovství a žalobce se tak domnívá, že jeho návrh je nadbytečný. Odvolací soud zrušil rozhodnutí soudu prvního stupně o zastavení řízení pro nezaplacení soudního poplatku a řízení zastavil pro zpětvzetí návrhu. V ten moment však musel soud prvního stupně doměřit žalobci soudní poplatek ve výši 1.000,- Kč, neboť jeho poplatková povinnost činila 2.000,- Kč a soud jej vrátil pro zpětvzetí návrhu žalobci, avšak snížený o 1.000,- Kč, jak to předpokládá ZSOP. Podle mého názoru byl v tomto případě postup odvolacího soudu přinejmenším sporný, neboť zastavení řízení z důvodu nezaplacení soudního poplatku má přednost před zastavením pro úkon účastníka řízení.

Konečně zákon o soudních poplatcích konstruuje rovněž možnost vrácení zaplaceného soudního poplatku. Vedle toho, že soud podle ustanovení § 10 odst. 1 ZSOP vrátí zaplacený soudní poplatek, jestliže jej zaplatil ten, kdo k tomu nebyl povinen nebo jestliže bylo zaplaceno více, než činí poplatková povinnost, upravuje zákon rovněž několik dalších situací. Nejčastěji zřejmě dochází k situaci, kdy bylo řízení zastaveno před prvním jednáním. Pak má poplatník ve smyslu § 10 odst. 3 ZSOP nárok na vrácení soudního poplatku sníženého o 20%, nejméně však o 1.000,- Kč. Podle stejného ustanovení, je-li návrh odmítnut ještě před prvním jednáním ve věci, soud vrátí poplatníkovi soudní poplatek v celé výši.

K zákonu o soudních poplatcích je připojena příloha - sazebník soudních poplatků, kde je uvedena výše jednotlivých poplatků podle dané situace.

3.1.1.4. Nestrannost (resp. podjatost) soudce

Problematikou nestrannosti soudců jsem se zabývala již v rámci zásad relevantních pro přípravu jednání. Zkoumání skutečnosti, zda je soudce podjatý rovněž není procesní podmínkou, jejíž zkoumání občanský soudní řád předpokládá při přípravě jednání. Rozhodla jsem se však krátce o této záležitosti pohovořit, neboť nestrannost soudce je podmínkou pro zachování spravedlivého procesu a tudíž by měla být zkoumána již v počátcích soudních úkonů. „*Nepodjatost soudce a přisedícího je nutná*

*proto, aby soudce nebo přísedící neměl žádný zájem na výsledku řízení*²⁷. Aby soudce nebyl podjatý, nesmí mít vztah k věci jako takové, k účastníkům ani k jejich zástupcům, bez ohledu na to, zda by se jednalo o vztah kladný či záporný.

Poměr k věci lze osvětlit jako zájem soudce nebo přísedícího na tom, aby byla věc rozhodnuta určitým způsobem. Nestranný pohled na věc tedy není dán ani v případě, kdy je soudce, resp. přísedící v pozici svědka, účastníka nebo vedlejšího účastníka.

Podle odborné literatury je poměr soudce k účastníkům *„dán tehdy, jestliže je k nim soudce a přísedící v příbuzenském vztahu, ve vztahu osob blízkých, ale též např. ve vztahu ekonomickém, přátelském, resp. nepřátelském, či jiném obdobném vztahu. Na překážku nepodjatého rozhodování soudce a přísedícího je i kolegiální vztah k účastníkům, pokud překračuje běžný kolegiální rámeček*²⁸.

3.1.2. Procesní podmínky na straně účastníků

Vedle toho, že soud zkoumá, zda může o věci meritorně jednat a rozhodnout, musí rovněž posoudit, zda může v řízení pokračovat s osobami, které žalobce v návrhu označil. Zejména je třeba zjistit, zda tyto osoby mohou být účastníky řízení, zda mají způsobilost mít procesní práva a povinnosti a zda jsou způsobilé stát na té straně, kde je žalobce označil.

3.1.2.1. Způsobilost být účastníkem řízení

Jedním z předpokladů pro úspěšné hájení svého práva v rámci civilního procesu je schopnost procesního subjektu být účastníkem řízení a mít tak procesní práva a povinnosti. Občanský soudní řád tuto podmínku specifikuje tak, že *„Způsobilost být účastníkem řízení má ten, kdo má právní osobnost; jinak jen ten, komu ji zákon přiznává.“* Na tomto místě je tedy odkazováno do oblasti občanského práva hmotného, neboť podle zákonného znění je způsobilost být účastníkem řízení odvislá

²⁷ DAVID, L.; IŠTVÁNEK, F.; JAVŮRKOVÁ, N.; KASÍKOVÁ, M.; LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář I. díl*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2009, s. 51

²⁸ DAVID, L.; IŠTVÁNEK, F.; JAVŮRKOVÁ, N.; KASÍKOVÁ, M.; LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář I. díl*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2009, s. 52

od skutečnosti, jak je definována právní osobnost hmotněprávním předpisem. Konkrétně je zde odkazováno na ustanovení občanského zákoníku, a to na § 15 odst. 1 OZ, podle něhož se právní osobností rozumí „*Způsobilost mít v mezích právního řádu práva a povinnosti.*“.

U fyzických osob vzniká právní osobnost narozením a zaniká smrtí, jak to předpokládá § 23 OZ. Nelze opomenout, že práva a povinnosti se přiznávají rovněž tzv. nasciturovi, tj. plodu dítěte, pokud se později narodí živé. Tato konstrukce obsažená v ustanovení § 25 OZ bývá využívána např. v dědických řízeních. Právnícké osoby získávají podle ustanovení § 118 OZ právní osobnost vznikem a ztrácí ji zánikem. Vznik právnícké osoby však nelze zaměňovat a směšovat s pojmem založení. Právnícká osoba je totiž založena zakladatelským právním jednáním, avšak vzniká podle § 126 OZ až dnem zápisu do veřejného rejstříku. Tento den bývá ve veřejném rejstříku vyznačen a teprve od tohoto dne může mít právnícká osoba práva a povinnosti. Obdobně je třeba rozlišovat okamžik zrušení právnícké osoby, kdy tato vstupuje do likvidace, a zániku právnícké osoby, který je dle § 185 OZ vázán na výmaz z veřejného rejstříku, popř. skončení likvidace u právnícké osoby nezapsané ve veřejném seznamu. Hmotné právo chápe jako právníckou osobu rovněž stát. Tento má proto způsobilost být účastníkem stejně jako všechny ostatní osoby.

Občanský soudní řád počítá navíc se subjekty, kterým způsobilost být účastníkem řízení přiznává zákon. Příkladem takového zákona může být zákon č. 280/2009 Sb., daňový řád, neboť v ustanovení § 10 odst. 3 tohoto zákona má správce daně způsobilost být účastníkem občanského soudního řízení souvisejícího se správou daní.

Nedostatek způsobilosti být účastníkem řízení je neodstranitelnou vadou řízení a soud řízení v takovém případě zastaví. Přitom však rozlišuje, zda došlo ke ztrátě způsobilosti být účastníkem příslušného řízení před nebo po zahájení řízení. Jestliže by účastník řízení ztratil způsobilost být účastníkem řízení ještě před jeho zahájením, pak by nebyla splněna podmínka řízení a soud by řízení zastavil. Příkladem bude žaloba vůči osobě, která zemřela před podáním žaloby. V takovém případě by žalobce nesl vinu, že řízení muselo být zastaveno (což by bylo podstatné pro náhradu nákladů řízení ve smyslu § 146 odst. 2 OSŘ). Jak jsem již dříve uváděla i v tomto případě platí,

že řízení je zahájeno již podáním návrhu. Z tohoto důvodu soud zastavuje již běžící řízení. Naproti tomu pokud účastník ztratí způsobilost být účastníkem řízení až po podání návrhu, např. zemře v průběhu běžícího řízení, pak soud postupuje v souladu s ustanovením § 107 OSŘ a řízení přeruší (jestliže není možné ihned pokračovat). Pokud se objeví právní nástupce účastníka, pak soud v řízení pokračuje s touto osobou, popř. řízení zastaví, jestliže nikdo takový není. Příklad lze opět uvést na fyzické osobě, která v průběhu řízení zemře, čímž ztratí způsobilost být účastníkem řízení. Soud vyčká na skončení dědického řízení a poté rozhodne, zda bude pokračovat v řízení s právním nástupcem původního účastníka nebo jestli řízení zastaví. Z předmětu některých řízení je zřejmé, že vůbec není přípustné, aby měl původní účastník řízení právního nástupce. Soud tedy nemusí řízení přerušovat, ale ihned řízení zastaví.

3.1.2.2. Procesní způsobilost

Druhá z podmínek řízení na straně účastníků je tzv. procesní způsobilost. Zákon ji označuje také jako způsobilost jednat před soudem samostatně nebo prostřednictvím zástupce, v odborné literatuře bývá též označována jako „*způsobilost samostatně vykonávat procesní úkony či způsobilost vlastními úkony nabývat práva a brát na sebe povinnosti*“²⁹. Procesní způsobilost je zákonem upravena obdobně jako způsobilost být účastníkem řízení, neboť tato podmínka řízení je rovněž navázána na občanský zákoník. Občanský soudní řád stanoví, že „*Každý může před soudem jako účastník samostatně právně jednat (procesní způsobilost) v tom rozsahu, v jakém je svéprávný.*“. Vymezením pojmu a rozsahu svéprávnosti se opět zabývá občanský zákoník, a to v ustanovení § 15 odst. 2 OZ, v němž stanoví: „*Svéprávnost je způsobilost nabývat pro sebe vlastním právním jednáním práva a zavazovat se k povinnostem (právně jednat).*“.

Fyzické osoby nabývají plnou svéprávnost dosažením zletilosti, tj. dovršením 18 let života. Do této doby jsou způsobilí činit ta právní jednání, která jsou přiměřená jejich rozumové a volní vyspělosti. Již před nabytím zletilosti lze nabýt plnou svéprávnost rozhodnutím soudu o přiznání svéprávnosti nebo uzavřením manželství.

---

²⁹ ŠÍNOVÁ, R., JURÁŠ, M. *Účastenství v civilním soudním řízení*. Praha: Leges, 2015, s. 116

Svéprávnost fyzické osoby může být omezena, jestliže je takový krok v její prospěch a na její ochranu. Člověk může být ve svéprávnosti omezen jen v takovém rozsahu, v němž není schopen samostatně jednat v důsledku duševní choroby, která není přechodná.

V platné právní úpravě je používána konstrukce, kdy právnická osoba sama o sobě svéprávnost nemá. Stanoví se však, které fyzické osoby jsou oprávněny za právnickou osobu jednat a u těchto je pak možné svéprávnost zkoumat. Občanský soudní řád za tímto účelem obsahuje ustanovení § 21 OSŘ, v němž je uveden taxativní výčet fyzických osob, které mohou v řízení za právnickou osobu jednat.

V úpravě procesní způsobilosti státu lze rovněž nalézt drobné odlišnosti. Zde je totiž nejprve nutné zjistit, kdo za stát před soudem vystupuje. Teprve tehdy, je-li určena organizační složka, která je oprávněna za stát před soudem vystupovat, je třeba určit konkrétní fyzickou osobu, která bude za tuto organizační složku, resp. stát, jednat.

Nedostatek procesní způsobilosti lze, na rozdíl od způsobilosti být účastníkem řízení, odstranit. Podle ustanovení § 29 OSŘ soud stanoví fyzické osobě, která není procesně způsobilá (nebo není procesně způsobilá v plném rozsahu), opatrovníka. Totožným způsobem soud postupuje i v případě, že tu není žádná fyzická osoba oprávněná jednat za právnickou osobu nebo není zřejmé, který člověk má za právnickou osobu jednat. V takovém případě soud rovněž ustanoví opatrovníka právnické osobě. Za organizační složku státu nemůže jednat fyzická osoba, která k tomu není pověřena a stejně tak ani „osoba, jejíž zájmy jsou ve střetu se zájmy státu. Zjistí-li soud, že je zde dán střet zájmů, vyloučí tuto fyzickou osobu z jednání jménem státu a vyzve odpovídající organizační složku, která v daném řízení vystupuje za stát, aby v daném řízení pro jednání jménem státu zvolila jinou vhodnou k tomu oprávněnou fyzickou osobu“³⁰.

3.1.2.3. Legitimace

V procesním právu se rozlišují dva druhy legitimace - věcná a procesní. Věcná legitimace vychází z hmotného práva. „Jedná se o hmotněprávní vztah účastníka

---

³⁰ ŠÍNOVÁ, R., JURÁŠ, M. *Účastenství v civilním soudním řízení*. Praha: Leges, 2015, s. 133

*k projednávané věci*³¹. Jinými slovy soud zjišťuje, zda je účastník nositelem příslušného práva či povinnosti i v hmotném právu. Věcná legitimace není procesní podmínkou, neboť jako taková je často předmětem řízení. V některých případech je však již na začátku řízení zřejmé, zda účastníci jsou nebo nejsou věcně legitimováni, např. v řízení o rozvod manželství soud může zjistit věcnou legitimaci z oddacího listu hned na začátku řízení a nemusí být zbytečně protahováno. Z tohoto důvodu jsem otázku legitimace zařadila mezi úkony soudu při přípravě jednání.

Podle toho, na které straně konkrétní účastník stojí, se odlišují aktivní a pasivní legitimace. Aktivně legitimovaný žalobce musí být podle hmotného práva oprávněn bránit svůj nárok uplatněný v žalobě. Naproti tomu pasivně legitimovaný žalovaný musí být ten, který zasahuje do práva žalobce. Jestliže žaloba směřuje proti účastníkovi, který není věcně legitimován nebo je podána účastníkem, který k tomu není legitimován, soud žalobu zamítne. Věcná legitimace je tedy předpokladem pro úspěšné bránění práva.

Vedle toho procesní právo zná dále institut procesní legitimace. Tato může být přiznána účastníku, ačkoliv podle hmotného práva není nositelem práva nebo povinnosti, o níž v řízení jde. „*Příkladem takové procesní legitimace je ustanovení § 315 OSŘ, které zmocňuje oprávněného (vymáhajícího věřitele) v exekuci, aby se vlastním jménem domáhal vyplacení pohledávky, která náleží jeho dlužníkovi*“³².

3.1.3. Procesní podmínky týkající se věci

I přesto, že jsou splněny všechny výše uvedené procesní podmínky, soud by měl podle zákona zkoumat, zda o téže věci a mezi totožnými účastníky neprobíhá někde další jednání, popř. zda již o věci nebylo rozhodnuto. Obě procesní podmínky týkající se věci jsou v podstatě překážkami, za nichž soud nemá o věci jednat a posléze rozhodnout.

---

³¹ SVOBODA, K., ŠÍNOVÁ, R., HAMUEÁKOVÁ, K. a kol. *Civilní proces. Obecná část a sporné řízení*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 58

³² WINTEROVÁ, A., MACKOVÁ, A. a kolektiv. *Civilní právo procesní. Část první: řízení nalézací*. 8. nezměněné vydání. Praha: Leges, 2015, s. 137

3.1.3.1. Překážka litispendence

Litispendenci lze jinak označit jako překážku věci zahájené. Ustanovení § 83 odst. 1 OSŘ stanoví, že „*Zahájení řízení brání tomu, aby o téže věci probíhalo u soudu jiné řízení.*“. Jak jsem již naznačila výše, tato překážka nastane pouze v případech, kdy nově zahájené řízení má stejné účastníky a stejný předmět řízení jako již zahájené řízení. Faktem však zůstává, že jakkoliv zákon předpokládá přezkum této procesní podmínky v rámci přípravy jednání, soud nemá možnost překážku litispendence odhalit. Interní systémy soudu jsou schopny zobrazit veškerá řízení, v nichž účastníci rovněž vystupují, avšak pouze na tom kterém soudě. Systém není natolik provázán, aby vyhledal data veškerých soudů v České republice tak, jak to předpokládá zákon.

V praxi může být tento problém řešen tak, že rozhodnutí vydaná v později zahájených řízeních budou zrušena právě s ohledem na překážku litispendence. Není přitom rozhodné, které z těchto rozhodnutí bylo vydáno později. Podstatnou skutečností je okamžik zahájení druhého řízení, neboť v takovém momentě již vzniká překážka litispendence a řízení fakticky probíhá v rozporu s občanským soudním řádem. Tato situace dle mého názoru nutí soudy k nevhodnému postupu a představují další zbytečnou zátěž soudů.

3.1.3.2. Rei iudicatae

Překážka věci rozhodnuté zcela logicky navazuje na předchozí překážku věci zahájené. Jestliže druhé zahájené řízení představuje překážku pro jednání a rozhodnutí o věci, tím spíše bude překážkou pro takové řízení již existující rozhodnutí o věci. Překážka rei iudicatae je upravena v ustanovení § 159 odst. 4 OSŘ: „*Jakmile bylo o věci pravomocně rozhodnuto, nemůže být v rozsahu závaznosti výroku rozsudku pro účastníky a popřípadě jiné osoby věc projednávána znovu.*“. I z tohoto pravidla však existují výjimky. Příkladem lze uvést řízení o výživném, neboť postupem času se mohou změnit poměry rozhodné pro rozhodnutí o výživném. Z tohoto důvodu občanský zákoník, stanoví ve svém ustanovení § 923 odst. 1 OZ, že: „*Změní-li se poměry, může soud změnit dohodu a rozhodnutí o výživném pro nezletilé dítě, které nenabylo plné svéprávnosti.*“.

Stejně jako u překážky litispendence, i zde se musí jednat o rozhodnutí o téže věci mezi stejnými účastníky.

3.2. Výzva žalobci k doplnění rozhodných skutečností

Podle § 114 odst. 1 OSŘ zkoumá předseda senátu po zahájení řízení především, zda jsou splněny podmínky řízení a zda byly odstraněny případné vady v žalobě (návrhu na zahájení řízení). Návrh na zahájení řízení musí být úplný a srozumitelný. Žalobce je povinen podat takovou žalobu, která jednak bude splňovat veškeré náležitosti stanovené zákonem, tj. obecné náležitosti podle ustanovení § 42 odst. 4 OSŘ a zvláštní náležitosti podle ustanovení § 79 odst. 1 OSŘ, a z níž bude patrné, čeho se žalobce domáhá. V případě, že návrh některou z těchto podmínek neobsahuje, soud žalobce podle § 43 odst. 1 OSŘ vyzve, aby písemným podáním doplnil a upřesnil žalobu, kterou u soudu podal. K tomu poskytne žalobci přiměřenou lhůtu.

Výzva musí být soudem formulována tak, aby bylo žalobci zřejmé, které okolnosti mají být do žaloby doplněny. Současně ale soud nemá žalobce poučovat o tom, jak má žaloba vypadat a přílišnou mírou mu v tom pomáhat. Každé vytýkácí usnesení tedy musí soud formulovat tak, aby splňovalo tato pravidla a nebyl tím porušen princip rovnosti stran.

Stejný postup soud zvolí v případě, že žalobce sice uvede všechny rozhodné skutečnosti, avšak nijak je neprokáže. V takové situaci soud vyzve žalobce k předložení listin nebo označení jiných důkazů, kterými mají být prokázána tvrzení žalobce.

Žalobce musí na výzvu zaslat soudu písemné podání obsahující požadované informace v takovém počtu stejnopisů, aby jedna kopie mohla být založena do spisu a zbytek zaslán ostatním účastníkům. V řízení mezi jedním žalobcem a jedním žalovaným je žalobce tedy povinen zaslat soudu své podání ve dvou vyhotoveních. Přílohy se však podávají vždy v 1 vyhotovení. Tyto jsou založeny ve spise a ostatní účastníci mají možnost se s nimi seznámit při nahlížení do soudního spisu.

Tato výzva má mnohé konsekvence zasahující do dalších aspektů civilního řízení. Přestože zákonná úprava „*neukládá soudci chronologii postupu jednotlivých kroků*“³³, klade důraz na to, že zkoumání procesních podmínek a odstranění vad návrhu má předcházet ostatním krokům. Absence takového postupu totiž „*může vést k tomu, že věc vůbec nebude věcně projednána a rozhodnutí, které soudce vydá, nebude založeno na zjištění skutkového stavu na základě provedeného dokazování.*“³⁴. Např. soudní poplatek tak může být vybrán až z bezvadné žaloby, žaloba by měla být postoupena pro místní nepříslušnost rovněž až po odstranění vad návrhu apod. Na tomto místě však spatřuji možnost vzniku průtahů. Zákonná koncepce předpokládá, že soud má zjistit, zda je žaloba bezvadná a případně učinit kroky k odstranění jejích nedostatků. Teprve poté může přistoupit k dalšímu procesnímu prostupu a následnému projednání na ústním jednání. Vadami žaloby ve smyslu občanského soudního řádu může být např. i nejasné, popř. nesrozumitelné vylíčení skutkových tvrzení nebo nesrozumitelné vylíčení, čeho se žalobce domáhá. Dle mého názoru však není vždy účelné vyzývat žalobce k doplnění a upřesnění žaloby písemným podáním. Jestliže žalobce nezvládl vylíčit tyto skutečnosti v žalobě, může se stát, že ani jeho doplňující podání neobjasní situaci tak, jak soud očekává. Jistě, nabízí se institut odmítnutí žaloby podle § 43 odst. 2 OSŘ, v tomto případě však shledávám takový postup příliš formalistickým. Domnívám se, že pokud soudce vyzve účastníka stejným způsobem při ústním jednání, často dosáhne lepšího výsledku, neboť s žalobcem ujasní sporné nebo chybějící údaje v mnohem kratším intervalu. Vystává tedy otázka, zda by nebylo vhodnější nevázat ostatní instituty na bezvadnost žaloby.

Jak jsem již zmínila, jestliže žalobce výzvy soudu nedbá, vystavuje se riziku, že žaloba bude odmítnuta, neboť nebyla opravena nebo doplněna a v řízení nelze pro tento nedostatek pokračovat. Nutno podotknout, že podání žalobce, v němž opravuje žalobu nebo doplňuje její podstatné náležitosti, nelze považovat za úkon ve smyslu vyhlášky č. 177/1996 Sb. Kdyby byla žalobcům přiznávána náhrada nákladů řízení i za taková podání, vznikla by tu cesta pro umělé navyšování nákladů řízení, což není žádoucí.

---

³³ LAVICKÝ, P. a kol. Občanský soudní řád (§ 1 až 250l). *Řízení sporné. Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2016, s. 484

³⁴ LAVICKÝ, P. a kol. Občanský soudní řád (§ 1 až 250l). *Řízení sporné. Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2016, s. 484

Zákon nepředpokládá, že by výzva žalobci musela být doručována do vlastních rukou. Doručování výzvy žalobci obyčejně je v souladu se zákonem. Častěji se ale zřejmě bude využívat doručení písemnosti do vlastních rukou s možností doručení fikcí.

3.3. Výzva žalovanému k vyjádření se

Veškeré výše zmíněné kroky jsou žalobcem a soudem činěny bez povědomí žalovaného o probíhajícím řízení. Postup je takto nastaven patrně s ohledem na charakter předchozích úkonů. Nelze např. zjišťovat názor ostatních účastníků řízení, dokud soud není přesvědčen o svém oprávnění o věci jednat. Na druhou stranu, ostatní účastníci se vždy o podané žalobě dozví včas s možností vyjádřit se ke všem tvrzením žalobce.

Podle ustanovení § 114a odst. 1 a 2 písm. a) OSŘ *předseda senátu připraví jednání tak, aby bylo možné věc rozhodnout zpravidla při jediném jednání, a za tímto účelem vyzve žalovaného, popřípadě ostatní účastníky, kteří nepodali návrh na zahájení řízení, aby se ve věci písemně vyjádřili a aby soudu předložili listinné důkazy, jichž se dovolávají, ledaže se takový postup jeví s ohledem na povahu věci neúčelným. Zejména jsou tito účastníci povinni uvést, zda nárok, který je vůči nim uplatňován, uznávají a v jaké výši, vylíčit rozhodující skutečnosti a označit důkazy k jejich prokázání.*

Smyslem je zjistit, zda žalovaný uznává nárok žalobce co do důvodu a výše a v jakém rozsahu. Žalovaný by měl ve svém podání rovněž uvést, čeho se domáhá. Ve většině případů bude žalovaný patrně navrhopat, aby byla žaloba zamítnuta v celém rozsahu. V některých specifických případech může být přístup žalovaného odlišný - např. v řízení o rozvod manželství se může druhý manžel k návrhu na rozvod manželství připojit a dále soud pokračuje v řízení, jakoby se jednalo o společný návrh manželů.

Nejvyšší soud dospěl ve svém rozhodnutí k závěru, že za určitých podmínek lze věc samu projednat, aniž by byla žalovanému zaslána prostá výzva k vyjádření se.

„O takovou situaci se jedná – jako v souzené věci – i tehdy, kdy žalobce tvrzeními v žalobě unesl břemeno tvrzení a prostřednictvím předložených listin unesl i důkazní břemeno. V takovém případě by výzva k písemnému vyjádření představovala jen zbytečný průtah v řízení, a soud proto může i bez zjišťování stanoviska žalovaného nařídít jednání, nebo – nejedná-li se o věc vyjmenovanou v § 120 odst. 2 o.s.ř. a účastníci se práva účasti na projednání věci vzdali (ať výslovně či prostřednictvím fikce podle § 101 odst. 4 o.s.ř.) – projednat a rozhodnout věc samu bez nařízení jednání podle § 115a o.s.ř.“³⁵.

Pokud soud ovšem využije zákonné možnosti vyzvat žalovaného ke sdělení svého stanoviska k věci, podávají žalovaní podání v takovém počtu stejnopisů, aby mohlo být jedno založeno do spisu a ostatní k rozeslání ostatním účastníkům řízení.

Obyčejná výzva žalovanému k vyjádření může být doručována obyčejným psaním, neboť zákon nestanoví povinnost doručovat do vlastních rukou. Ovšem i zde se bude zřejmě častěji doručovat do vlastních rukou s možností fikce náhradního doručení. Žalovanému je nutné doručit ve stejné zásilce rovněž stejnopis návrhu, pokud se jedná o první úkon vůči žalovanému.

3.4. Kvalifikovaná výzva žalovanému k vyjádření se

S účinností od 1. 1. 2001 bylo do textu OSŘ včleněno nové ustanovení § 114b, které upravuje postup při využívání tzv. „kvalifikované výzvy“³⁶. Dle důvodové zprávy byla „dosavadní úprava přípravy jednání kusá a předsedu senátu náležitě nevede a v řadě případů mu ani neumožňuje připravit jednání tak kvalitně, aby o věci bylo možné rozhodnout při jediném jednání.“³⁷.

Podstata institutu kvalifikované výzvy spočívá v možnosti předsedy senátu vyzvat žalovaného, aby se v řízení písemně vyjádřil, přičemž při nesplnění své povinnosti může nastat fikce uznání nároku uplatňovaného žalobcem. Kvalifikovaná

³⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 26. 2. 2015, sp.zn. 33 Cdo 1826/2013

³⁶ Toto ustanovení bylo do textu zákona vloženo zákonem č. 30/2000 Sb.

³⁷ Důvodová zpráva k zákonu č. 30/2000 Sb., změna občanského soudního řádu

výzva však musí splňovat zákonná kritéria, aby tyto důsledky mohly nastat. Především je možné vyzvat žalovaného k vyjádření se podle ust. § 114b OSŘ, je-li to účelné. Jakkoliv byl institut kvalifikované výzvy zaveden pro urychlení celého řízení, je třeba se zamyslet, zda nemůže její nevhodné použití znamenat paradoxně zbytečný průtah v řízení. Usnesení obsahující tuto výzvu musí být podle ust. § 114b odst. 4 OSŘ žalovanému doručeno do vlastních rukou s vyloučením náhradního doručení (to je možné pouze doručuje-li se žalovanému do datové schránky). Jestliže je tedy z předchozího vývoje řízení zřejmé, že žalovaný není ve sporu kontaktní, tj. nepřebírá si poštu na adrese trvalého bydliště, popř. ani na žádné jiné adrese, není vhodné zasílat žalovanému kvalifikovanou výzvu. S největší pravděpodobností se jí totiž nepodaří doručit žalovanému zákonným způsobem. Předseda senátu tedy vyčkává výsledku doručování, zatímco by mohl činit další jiné vhodné úkony ve věci. Naopak, jde-li o řízení, v němž má žalovaný datovou schránku, bude patrně velice vhodné zaslat žalovanému usnesení o kvalifikované výzvě, neboť v případě jeho aktivního přístupu získá předseda senátu písemné vyjádření žalovaného a v případě jeho pasivity, nastane fikce uznání nároku.

Usnesení podle ust. §114b OSŘ nelze vydat ve věcech, v nichž nelze uzavřít smír. Příkladně tak nelze uzavřít smír a vydat tuto výzvu ve věcech excindačních žalob vůči oprávněným ve vykonávacím řízení.

Dále je třeba, aby byla žalovanému poskytnuta lhůta k podání písemného vyjádření, která však není kratší, než 30 dní. V případech, kdy je usnesení obsahující výzvu podle ust. § 114b OSŘ připojeno k platebnímu rozkazu, počíná tato lhůta běžet až po uplynutí patnáctidenní lhůty k zaplacení žalované částky, resp. podání odporu proti platebnímu rozkazu. Podá-li žalovaný odpor proti platebnímu rozkazu, běží tato lhůta již od podání tohoto odporu.

Žalovaný musí být rovněž řádně poučen o následcích neuposlechnutí výzvy, tj. o fikci uznání nároku, který je proti němu uplatňován. Kvalifikovaná výzva je jedinečná právě tím, že je s ní spojena možnost fikce uznání a vydání kontumačního rozsudku pro uznání podle § 153a OSŘ. Tento postup předpokládá již důvodová zpráva, kde zákonodárce uvedl: *„V případě, že žalovaný včas bez vážného důvodu tuto povinnost nesplní a ani ve stanovené lhůtě soudu nesdělí, jaký vážný důvod mu v tom*

*brání, nastává fikce, že nárok, který je proti němu žalobou uplatňován, uznává.*³⁸. Ačkoliv zákonodárce označil postup podle odst. 5 tohoto ustanovení za fikci uznání nároku, zákonný text označuje vyvratitelnou právní domněnku uznání nároku. V předmětném ustanovení je totiž stanoveno, že za splnění daných podmínek se má za to, že žalovaný nárok uznává. Prakticky se však jedná pouze o nepřesné označení daného postupu, který nemá zásadní vliv na aplikaci ustanovení § 114b OSŘ. Vzhledem k tomu, že označení „fikce“ je v právní praxi dlouhodobě užíváno (toto označení využívá ve své ustálené judikatuře dokonce i Ústavní soud České republiky), budu nadále užívat v této souvislosti pojem fikce.

Na rozdíl od rozsudku pro zmeškání, na jehož vydání není právní nárok, s rozsudkem pro uznání se soud musí vypořádat. Ústavní soud proto ve své ustálené judikatuře zdůrazňuje, že je třeba pečlivě zohledňovat drobné odlišnosti jednotlivých případů. Ve svém nedávném nálezu dospěl k závěru, že smyslem fikce uznání u kvalifikované výzvy je sankcionovat „především nečinnost žalovaného a jeho neochotu přispět k tomu, aby bylo dosaženo účelu řízení, a nikoliv to, v jakém rozsahu a jak kvalitně se ve věci vyjádřil“³⁹. „Nástup fikce uznání je tedy svým účelem vyhrazen pro případy, kdy je žalovaný buď zcela pasivní a na kvalifikovanou výzvu soudu se nevyjádří vůbec, anebo je aktivní jen minimálně a přistoupí toliko k vyjádření pouhého nesouhlasu se žalobou, bez jakéhokoli bližšího odůvodnění svého postoje, tudíž v obou případech je zřejmé, že žalovaný nemá zájem (zřetelně jej nevyjádří) aktivně se podílet na včasném projednání věci a vyřešení sporu.“⁴⁰.

Ústavní soud rovněž již několikrát rozhodoval o návrzích na zrušení odst. 5 tohoto ustanovení, které upravuje následky neuposlechnutí kvalifikované výzvy. Doposud však ve všech případech usoudil, že napadené ustanovení není v rozporu s ústavním pořádkem (pouze v několika případech shledal neoprávněný zásah do základního práva stěžovatele a konkrétní napadená rozhodnutí zrušil). Ve svém rozhodnutí dovodil, že „obecné soudy rozhodují patnáct let rozsudky pro uznání a za tu dobu jich byly vydány desítky či spíše stovky tisíc. Případné excesy při rozhodování

---

³⁸ Důvodová zpráva k zákonu č. 30/2000 Sb., změna občanského soudního řádu

³⁹ Nález Ústavního soudu České republiky ze dne 1. 8. 2016, sp. zn. I. ÚS 1024/15

⁴⁰ Nález Ústavního soudu České republiky ze dne 1. 8. 2016, sp. zn. I. ÚS 1024/15

*rozsudkem pro uznání na základě fikce uznání lze napravit (a v praxi se tak i děje) v odvolacím řízení*⁴¹.

Stěžovatelé v těchto případech dovozovali, že sankce za neuposlechnutí kvalifikované výzvy jsou natolik přísné, že je považují dokonce za neústavní. Osobně však sankci vydání rozsudku pro uznání nepovažují za neadekvátní zejména s ohledem na skutečnost, že zákon u kvalifikované výzvy vylučuje možnost náhradního doručení. Pokud je výzva účastníkům řádně doručena, záleží pouze na jejich vůli, zda se vyjádří.

3.5. Přípravné jednání

Jak jsem již zmiňovala výše, základní zásadou provázející přípravu jednání, je snaha skončit řízení nejpozději během prvního jednání. Za tímto účelem zákonodárce vtělil do občanského soudního řádu institut přípravného jednání. Před zavedením této úpravy totiž *„ani urychlující instituty přípravy jednání zavedené zák. č. 30/2000 Sb. nevedly soudy k tomu, aby se první jednání ve věci nestalo rokem, při němž jsou - mnohdy teprve - odstraňovány mezery ve stavu připravenosti procesu v rovině zkoumání podmínek řízení a ohledně vybavenosti stran ve vztahu k úplnosti splnění jejich základních procesních povinností.*⁴²

Přípravné jednání tedy obecně slouží zejména k vyjasnění okruhu sporných a nesporných skutečností, jelikož strany si často nejsou vědomy toho, v čem spočívá podstata jejich sporu. Až poté, co je postaveno najisto, které skutečnosti jsou mezi stranami sporné, může předseda senátu zahájit dokazování při prvním jednání ve věci. Dále předseda senátu objasní, zda jsou splněny podmínky řízení, pokusí se o smírné vyřešení věci, může účastníkům nařídit první setkání s mediátorem a uloží účastníkům další povinnosti, aby bylo dosaženo účelu řízení.

Charakteristickým znakem přípravného jednání je skutečnost, že je méně formální, nežli klasické jednání podle § 115 a násl. OSŘ. *„Dokonce je pro pokus o smír*

---

⁴¹ Nález Ústavního soudu České republiky ze dne 31. 5. 2016, sp.zn. Pl. ÚS 13/15

⁴² DAVID, L.; IŠTVÁNEK, F.; JAVŮKOVÁ, N.; LAVICKÝ, P. a kol., *Občanský soudní řád. Komentář. I. díl.* Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2009, s. 530

*vhodnější, aby se konalo jinde než v jednací síni, například v soudcově kanceláři, a aby soudce nebyl oblečen v taláru*⁴³.

To, zda bude přípravné jednání nařízeno a konáno závisí na několika aspektech. Soudce by měl přistoupit k nařízení přípravného jednání, pokud si není jist, že má dostatek podkladů k tomu, aby rozhodl při jediném jednání, nebo součinnost účastníků není dostatečná. Naopak k nařízení přistoupit nesmí, pokud již využil kvalifikované výzvy podle §114b OSŘ a zaslal ji žalovanému, nebo to soudce nepovažuje za účelné. Podle mého názoru by měl předseda senátu především zvážit, zda nezvládne vyjasnit potřebné skutečnosti a provést i dokazování během jediného jednání podle ust. § 115 OSŘ. Pokud by se jednalo o drobnější nedostatky, které jsou účastníci schopni vyjasnit a doplnit během prvního jednání ve věci, bylo by hospodárnější i rychlejší přípravné jednání vůbec nenařizovat.

Přípravné jednání má, stejně jako předchozí instituty, řízení urychlovat. V tomto případě to zajišťuje úprava ustanovení § 114c odst. 5 OSŘ, kde je stanoveno, že před skončením přípravného jednání předseda senátu poučí přítomné účastníky o tom, že ke skutečnostem uvedeným a k důkazům označeným po skončení přípravného jednání, popř. po uplynutí lhůty podle odst. 4 věty druhé, může být přihlédnuto jen za podmínek uvedených v § 118b odst. 1 OSŘ. Jinými slovy předseda senátu poučí účastníky o koncentraci řízení. Povinnost poučit účastníky o koncentraci má předseda senátu během celého řízení několikrát, poprvé však již během přípravného jednání v rámci přípravy jednání.

Neposkytnutí dostatečné součinnosti účastníků, resp. jejich nedostavení se na předvolání k přípravnému jednání, s sebou nese důsledky sankční povahy. Ve vztahu k žalovanému se jedná, stejně jako u kvalifikované výzvy, o fikci uznání, jestliže se nedostaví k přípravnému jednání, ačkoliv byl řádně a včas, tj. alespoň 20 dní předem, k němu předvolán. V této souvislosti bych ráda upozornila na další případ nepřesného označení „fikce uznání“, stejně jako je tomu v případě kvalifikované výzvy. Pokud se k přípravnému jednání za stejných podmínek nedostaví žalobce, soud řízení zastaví.

---

⁴³ HAVLÍČEK, K. (ed.) JIRSA, J. a kolektiv. *Občanské soudní řízení (soudcovský komentář). Kniha II.* §79-180 občanského soudního řádu. Vydání druhé, doplněné a upravené. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2016, s. 225

3.6. Jiný soudní rok

Jiný soudní rok je užíván v nesporných řízeních. Funkce tohoto institutu je obdobná jako u přípravného jednání, avšak průběh jiného roku a další konkrétní podmínky se od přípravného jednání podstatně liší. „Účel jiného soudního roku lze vyvozovat i ze systematického zařazení v § 18 v ZŘS, kde předchází ustanovení o jednání. Účelem je tedy i příprava jednání tak, aby jednání mohlo rychle dospět ke svému cíli - k meritornímu rozhodnutí.“⁴⁴.

Odlišnosti od sporného řízení jsou zjevné již v zákonném textu, neboť jiný soudní rok se nenařizuje, nýbrž svolává a účastníci nejsou předvoláni, ale přizváni. Některá nesporná řízení mohou být pro posuzovaného (tj. toho, o jehož právech a povinnostech má být jednáno) velmi zatěžující. V takových případech je žádoucí, aby jednání nemuselo být opakováno, popř. jen velmi výjimečně. Proto zákonodárce připustil, že ve výjimečných případech lze při jiném roku provést dokazování a fakticky tak nahradit formální jednání ve věci samé.

Příkladem takové situace je aplikace ustanovení § 77 ZŘS při řízení o vyslovení přípustnosti převzetí a dalším držení ve zdravotním ústavu. Podle zákonného textu svolá soud k projednání této problematiky jiný soudní rok a provede důkazy potřebné k posouzení daného případu. Pro pacienty umístěné například v psychiatrických nemocnicích může být velmi zatěžující již skutečnost, že je vyslýchá pracovník soudu, byť jsou vyslýcháni přímo ve zdravotnickém zařízení. V takovém případě je žádoucí, aby byly provedeny důkazy již při jiném soudním roku a nebylo třeba výslech jakkoliv opakovat.

Charakteristickým rysem jiného roku má být jeho neformálnost. Podle §18 odst. 2 ZŘS se může konat mimo soudní budovu nebo mimo obvyklou úřední dobu soudu. V návaznosti na řízení o vyslovení přípustnosti převzetí a držení ve zdravotnickém zařízení je vhodné, aby byl vyslýchající oblečen v neformálním civilním oblečení

---

⁴⁴ MACKOVÁ, A., MUZIKÁŘ, L. a kol.: *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář s důvodovou zprávou a judikaturou*. Praha: Leges, 2016, s. 51

a hovořil s posuzovaným přiměřeně jeho věku a zdravotnímu stavu. Posuzovaným se tedy kladou například tyto otázky:

- zda si pamatují, proč se do ústavu dostali,
- zda jsou v ústavu spokojeni,
- zda se cítí lépe, než v době, kdy byli do ústavu přijati,
- další doplňující otázky související s výpovědí posuzovaného.

Poučení je posuzovaným rovněž sdělováno velmi srozumitelně a následně vysvětleno.

3.7. Předvolání účastníků k jednání

Způsob předvolání účastníků k jednání není součástí přípravy jednání podle OSŘ. Rozhodla jsem se jej však přesto do své práce zařadit, neboť mám za to, že s daným tématem úzce souvisí.

Jestliže soudce při přípravě jednání nezjistí žádný nedostatek ohledně podmínek řízení, žalovanému zaslal výzvu, aby se k návrhu vyjádřil a v ideálním případě již obdržel i písemné podání žalovaného obsahující vyjádření na výzvu, zašle účastníkům předvolání k ústnímu jednání.

Předvolání se účastníkům zasílá zásadně ve lhůtě 10 dní před konáním jednání, přičemž není nutné doručovat jej účastníkům do vlastních rukou. Odlišná úprava se vztahuje k institutům přípravy jednání. Konkrétně, předvolání k přípravnému jednání podle ustanovení § 114c OSŘ musí být účastníkům doručeno do vlastních rukou s vyloučením náhradního doručení. Samotné doručení předvolání tedy může být spojeno s většími obtížemi. Poskytnutá lhůta nejméně 20 dní je, dle mého názoru, dostačující pro zajištění zástupce, přípravu na jednání apod.

Jak jsem již uvedla výše, pokud jde o jiný soudní rok, nedoručuje se účastníkům předvolání, ale jsou k jinému roku pozváni.

4. Vybrané procesní úkony účastníků řízení související s přípravou jednání

Občanské soudní řízení je ovládáno dispoziční zásadou, o které jsem již hovořila výše. Žalobce je tedy pánem sporu a je oprávněn s řízením disponovat a předmět řízení podle toho měnit. Může se stát, že tyto úkony účastníci činí právě během přípravy jednání. Konečně pokud jsou některé úkony činěny před nařízením prvního jednání, může to představovat pro účastníky pozitivní konsekvence.

4.1. Předžalobní výzva

Předžalobní výzva nesouvisí přímo s přípravou jednání, neboť se ani nejedná o procesní úkon. Bezprostředně však souvisí se vznikem sporu a občanský soudní řád ji rovněž předpokládá pro vznik nároku na náhradu nákladů řízení. V této souvislosti se tedy objevují dva zajímavé momenty, a totiž přísnost při samotné aplikaci ustanovení § 142a OSŘ a přiznání náhrady nákladů řízení za předžalobní výzvu jako půlúkon, popř. celý úkon ve smyslu advokátního tarifu.

Ustanovení § 142a bylo do občanského soudního řádu včleněno s účinností od 1. 1. 2013. „*Důvody pro vznik této právní úpravy byly shledány zejména ve snaze vyloučit případy, kdy dlužník je "překvapen" podáním žaloby, a aby nabyt ještě před zahájením řízení vědomost o tom, že řízení proti němu bude zahájeno.*“⁴⁵. Zákon vyžaduje, aby žalobce v řízení o splnění povinnosti zaslal žalovanému výzvu alespoň 7 dní před podáním návrhu na zahájení řízení. V opačném případě může soud přiznat žalobci náhradu nákladů řízení jen, jsou-li tu důvody hodné zvláštního zřetele. „*Zákonodárce usoudil, že po občanech nelze spravedlivě žádat, aby měli v každou jednotlivou chvíli povědomost o svých pohledávkách, zatímco povinnost věřitele předsoudně vyzvat je snadná a odlehčí justici o věci, kde působí jako toliko oficiální doručující orgán.*“⁴⁶. V této věci osobně zastávám opačný názor, a totiž, že zletilý

---

⁴⁵ LAVICKÝ, P. a kol. Občanský soudní řád (§1 až 250l). *Řízení sporné. Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2016, s. 700

⁴⁶ SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2013, s. 497

a plně svéprávný člověk má být natolik zodpovědný, aby měl přehled o svých dlužích. Nejsm si tedy jista, zda lze na věřiteli spravedlivě požadovat, aby zaslal žalovanému dostatečně určitou výzvu, a dokonce byl limitován ohledně data podání své žaloby. Ostatně k obdobnému závěru dospěl i Nejvyšší soud, když ve svém rozhodnutí uvedl, že *„podáním žaloby, kterou se žalobce po žalovaném domáhá úhrady peněžité pohledávky, věřitel zásadně sleduje především to, aby dosáhl vydání soudního rozhodnutí, na jehož základě by následně mohl pohledávku vymáhat exekucí nebo výkonem rozhodnutí, a současně, aby zabránil případnému promlčení pohledávky. V takovém případě není žádný důvod (vyjma situace předvídané ustanovením § 150 o. s. ř.), aby žalovaný (dlužník) byl „zbaven“ povinnosti nahradit (procesně úspěšnému) žalobci účelně vynaložené náklady řízení.“* Absence výzvy tedy nebude *„podle ustanovení § 142a o. s. ř. zásadně důvodem pro nepřiznání náhrady nákladů řízení v případech, kdy žalovaný (dlužník) ani po doručení žaloby dluh nezaplatí, popřípadě jinak nepřivedí jeho zánik (viz např. započtením).“*⁴⁷. Právní úprava ustanovení § 142a odst. 1 OSŘ by podle mého názoru měla být používána především tam, kde je z okolností případu a vstřícného chování žalovaného zřejmé, že primárním účelem podané žaloby není získat exekuční titul, ale navýšit svou pohledávku o náklady řízení. V ostatních případech vnímám toto ustanovení za příliš formalistické limitování žalobce.

Ve smyslu ustanovení § 142a OSŘ je zaslání předžalobní výzvy předpokladem k přiznání náhrady nákladů řízení v celé, popř. částečné výši. Další zajímavou záležitostí v této souvislosti je přiznání náhrady nákladů za zaslání předžalobní výzvy ve smyslu § 11 odst. 1, popř. odst. 2 advokátního tarifu. K tomu, aby mohl být žalobci přiznán za předžalobní výzvu celý úkon právní služby ve smyslu ustanovení §11 odst. 1 písm. d) advokátního tarifu, se musí jednat o výzvu k plnění se základním skutkovým a právním rozbohem předcházející návrhu ve věci samé. *„Jde tedy o skutkové (jaký vztah vznikl, kdy apod.) a právní (o jaký typ smlouvy se jedná s odkazem na zákonné ustanovení) popsání právního vztahu mezi dlužníkem a věřitelem.“*⁴⁸. Naproti tomu ustanovení

---

⁴⁷ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 19. 2. 2015, sp. zn. 29 Cdo 4388/2013

⁴⁸ NAUŠOVÁ, K. *Předžalobní výzva a náhrada nákladů řízení*. DHK. - Daňová a hospodářská kartotéka. 2016 (3). s. 28-31

§ 11 odst. 2 písm. h) advokátního tarifu vyžaduje pouze jednoduchou výzvu k plnění, čímž se rozumí „*stručná specifikace dluhu s uvedením jeho výše a například čísla faktury*“⁴⁹. Jestliže tedy žalobce zašle žalovanému výzvu obsahující pouze tyto základní parametry, nelze účtovat takový úkon za celý úkon právní služby podle advokátního tarifu, neboť soud za něj přizná pouze polovinu mimosmluvní odměny.

4.2. Dispoziční úkony účastníků při přípravě jednání

4.2.1. Změna návrhu

Podle ustanovení § 95 OSŘ může žalobce za řízení se souhlasem soudu měnit návrh na zahájení řízení. Změna žaloby učiněná v rámci přípravy jednání s sebou nese pozitivní důsledky, jestliže bylo v rámci přípravy jednání provedeno rovněž přípravné jednání. V takovém případě totiž nastane v řízení koncentrace řízení podle ustanovení § 118b odst. 1 OSŘ. Připustí-li soud změnu žaloby poté, co nastala koncentrace řízení, nejsou tím účinky koncentrace řízení dotčeny. „*Proto požadavek žalobce nastolený změnou žaloby musí vyplývat z již provedených důkazů a zároveň musí být zřejmé, že žalovaný nemá k dispozici eventuální procesní obranu, jejímž prostřednictvím by po změně žaloby mohl zabránit úspěchu žalobce.*“⁵⁰. Tím může být žalobce značně omezen, a proto je pro něj výhodné učinit změnu žaloby ještě během přípravy jednání, v níž je nařízeno přípravné jednání. Jestliže soudce nemá v úmyslu přípravné jednání nařizovat, posouvá se tím koncentrace řízení až na konec prvního jednání a pro žalobce to představuje větší prostor pro změnu žaloby bez omezení.

4.2.2. Zpětvzetí návrhu

Žalobce může rovněž vzít svou žalobu za řízení zpět, a to zcela nebo zčásti. Tímto svým úkonem způsobí, že soud řízení v rozsahu zpětvzetí zastaví. „*Soud je povinen zpětvzetí žaloby doručit ostatním účastníkům. Pokud mohou projevit procesně relevantní nesouhlas (§ 96 odst. 4), je povinen je vyzvat, aby se v přiměřené lhůtě ke zpětvzetí vyjádřili. Soud v rámci této výzvy nemůže využít postupu dle § 101 odst. 4*

⁴⁹ NAUŠOVÁ, K. *Předžalobní výzva a náhrada nákladů řízení*. DHK. - Daňová a hospodářská kartotéka. 2016 (3). s. 28-31

⁵⁰ SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2013, s. 425

s tím, že pokud se účastník nevyjádří, má se za to, že se zpětvzetím návrhu souhlasí.“⁵¹. Žalovaný tedy musí vyslovit explicitní souhlas se zpětvzetím návrhu. Jestliže soud sdělí, že se zpětvzetím výslovně nesouhlasí, soud rozhodne podle ustanovení § 96 odst. 3 OSŘ, že zpětvzetí návrhu je neúčinné a nebylo-li ve věci dosud rozhodnuto, pokračuje po právní moci tohoto ustanovení v řízení.

Učiní-li však žalobce zpětvzetí dříve, než začalo jednání, tedy v rámci přípravy jednání, neplatí ustanovení odst. 3 a souhlasu žalovaného není třeba. Žalobci navíc soud vrátí podle ustanovení § 10 odst. 3 ZSOP zaplacený soudní poplatek snížený o 20%, nejméně však o 1.000,- Kč, je-li řízení zastaveno před prvním jednáním. Vezme-li tedy žalobce svou žalobu zpět v rámci přípravy jednání, nese to s sebou dvě pozitivní konsekvence oproti učinění tohoto dispozičního úkonu kdykoliv jindy za řízení.

4.2.3. Vzájemná žaloba a námitka započtení

Doposud zmiňované dispoziční úkony mohl učinit pouze žalobce. Žalovaný má však rovněž možnost v rámci své procesní obrany využít dispozičních úkonů. Jedná se především o vzájemnou žalobu ve smyslu ustanovení § 97 OSŘ. Vzájemnou žalobou se rozumí samostatný nárok žalovaného vůči žalobci. O tom svědčí i fakt, že soud může vyloučit tento návrh k samostatnému řízení a přidělit mu novou spisovou značku. O vzájemnou žalobu se jedná však pouze v případě, že žalovaným vznášený nárok přesahuje nárok žalobce. Pokud je nárok žalovaného stejný nebo nižší, než nárok žalobce, posoudí soud tento úkon pouze za tzv. námitku započtení, tedy námitku žalovaného v rámci své obrany. Tyto dispoziční úkony však nemají zvláštní význam v rámci přípravy jednání.

4.2.4. Smír

Posledním z dispozičních úkonů účastníků je možnost uzavření smíru a navržení, aby jej soud schválil. Tento úkon však rovněž nemá zvláštní význam pro přípravu jednání.

---

⁵¹ SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2013, s. 332

5. Srovnání se slovenskou právní úpravou přípravy jednání

Rozhodla jsem se do své práce zařadit srovnání se slovenskou právní úpravou, a to z toho důvodu, že ve slovenském právním řádu bylo donedávna občanské soudní řízení upraveno občianskym súdnym poriadkom. Jak Česká, tak i Slovenská republika si tedy ponechaly právní úpravu zákona č. 99/1963 Sb./Zb. a další novelizace již každá země činila samostatně. Z tohoto důvodu zhodnotím, kam se za uplynulých cca 25 let posunula česká právní úprava a kam slovenská.

5.1. Právní úprava ke dni 1. 4. 1964

Jestliže chci v rámci své práce zkoumat, kam se posunula právní úprava občanského práva procesního, považuji za vhodné nastínit, jak vypadala právní úprava ke dni nabytí účinnosti zákona. Tímto postupem totiž nejlépe zdůrazním, jaké změny byly v občanském soudním řádu provedeny.

Občanský soudní řád nabyt platnosti i účinnosti v období totalitního státu. Zákonný text byl tedy připraven tak, aby stát mohl „zasahovat prostřednictvím procesu i do sféry soukromoprávních vztahů. Proto byl civilní proces koncipován jako jednotné řízení, v němž stejně platí všechny procesní zásady [...]“⁵².

Ohledně přípravy jednání obsahovalo původní znění OSŘ pouze jediné ustanovení, a to § 114. Podle prvního odstavce tohoto ustanovení připraví předseda senátu jednání tak, aby bylo možno rozhodnout o věci zpravidla při jediném jednání. Je tedy patrné, že zákonodárce pracoval již od počátku se zásadou rozhodnutí během jediného jednání a snažil se o zamezení zbytečných průtahů v řízení. Za tímto účelem má předseda senátu především

- a) zjistit stanovisko odpůrce a pokusit se předběžně o smír mezi účastníky,
- b) zkoumat, zda jsou splněny podmínky řízení a dbát o odstranění nedostatků v návrzích účastníků,
- c) zajistit provedení potřebných důkazů při prvním jednání a

---

⁵² WINTEROVÁ, A., MACKOVÁ, A. a kolektiv. *Civilní právo procesní. Část první: řízení nalézací*. 8. nezměněné vydání. Praha: Leges, 2015, s. 54

d) popř. činit jiná vhodná opatření.

Ve své podstatě zůstala tedy úprava přípravy jednání stejná. Zcela však v tomto textu absentovala úprava mediace, kvalifikované výzvy nebo přípravného jednání. Tyto instituty byly do zákonného textu včleněny až později, a to za účelem zrychlení řízení.

5.2. Právní úprava ke dni 31. 12. 1992

Část týkající se právní úpravy ke dni 31. 12. 1992 jsem se rozhodla do své práce zařadit s ohledem na rozdělení československé federace na samostatné republiky v roce 1993. Ústavní zákon č. 4/1993 Sb., o opatřeních souvisejících se zánikem České a Slovenské Federativní Republiky, stanoví, že ústavní zákony, zákony a ostatní právní předpisy České a Slovenské Federativní Republiky platné v den zániku České a Slovenské Federativní Republiky na území České republiky zůstávají nadále v platnosti. V rámci slovenské právní úpravy byla pak recepční norma obsažena v zákoně č. 460/1992 Zb., Ústava Slovenskej republiky, v níž je stanoveno, že Ústavní zákony, zákony a ostatní všeobecně závazné právní předpisy zůstávají ve Slovenské republice v platnosti, jestliže neodporují této ústavě.

Pozoruhodné je, že ke dni zániku československé federace se zákonný text ustanovení § 114 občanského soudního řádu v podstatě nezměnil, resp. ne nijak zásadně. Pouhou novinkou ve znění do 31. 12. 1992 je možnost předsedy senátu, aby v obchodních věcech uložil odpůrci, aby se ve věci vyjádřil písemně a připojil listinné důkazy, jichž se dovolává. V porovnání se současnou praxí zákonodárského procesu spatřuji tuto skutečnost opravdu zajímavou, neboť tímto způsobem byla jistě zachována právní jistota ve smyslu teorie práva. V současnosti však většina právních dokumentů prochází častými změnami v důsledku hojných novelizací, menších či větších. Zmiňované období asi 28 let lze tedy snadno přirovnat k období samostatné existence České a Slovenské republiky a počtu změn, kterých se zákonnému textu za toto období dostalo.

5.3. Právní úprava Slovenské republiky v současnosti

Jak jsem již zmiňovala výše, na území Slovenské republiky byl ještě v roce 2016 používán pro úpravu občanského soudního řízení občiansky súdny poriadok. V mezidobí byl OSP zrušen a nahrazen novým zákonem č. 160/2015 Z.z., civilný sporový poriadok. Tato skutečnost však jistě nebrání komparaci vývoje zákonného textu OSP před jeho zrušením a OSŘ.

Občiansky súdny poriadok zachoval koncepci původního znění tohoto zákona v tom smyslu, že přípravu jednání upravuje pouze ustanovení § 114 OSP. Již na první pohled je však zřejmé, že dostal několika změn.

Ustanovení § 114 odst. 1 OSP stanoví, že jestliže soud neodmítl návrh z procesních důvodů nebo nerozhodl o zastavení řízení, připraví jednání tak, aby bylo možné o věci rozhodnout při jediném jednání. V této souvislosti je podstatné především setrvání na zásadě rozhodnutí věci při jediném jednání. Rovněž OSP tedy chápe přípravu jednání jako soubor postupů urychlujících celé řízení. Další zajímavostí je dle mého názoru skutečnost, že předseda senátu nemá v ustanovení § 114 OSP výslovně stanovenou povinnost zkoumat v rámci přípravy jednání procesní podmínky. Občiansky súdny poriadok se tak omezuje pouze na povinnost soudu zkoumat podmínky řízení kdykoliv za řízení.

Soud v rámci přípravy jednání především zašle žalovanému žalobu spolu se stejnopisem a přílohami, a to do vlastních rukou. Současně žalovaného poučí, že veškeré důkazy a skutečnosti musí předložit nejpozději do rozhodnutí o skončení dokazování nebo, nebylo-li ústní jednání konáno, do vyhlášení rozhodnutí ve věci samé. Týká-li se věc uplatňování nároku ze směnky nebo šeku vzniklých v souvislosti se spotřebitelskou smlouvou, soud rovněž poučí žalovaného, že může vznášet námitky podle zvláštního předpisu. Jako velmi překvapující vnímám fakt, že podle OSP zasílá soud žalovanému spolu s žalobou rovněž veškeré její přílohy. Žalobce má tedy povinnost podat žalobu v takovém počtu stejnopisů a příloh, aby bylo možné je zaslat ostatním účastníkům. Nejsem si však jista, zda je tento postup zcela v souladu se zásadou hospodárnosti řízení, neboť zasílání objemnějších zásilek ostatním účastníkům je jednak dražší, nehledě k faktu, že podání žaloby tak může pro žalobce

obnášet mnohem vyšší náklady a přístup k soudu a možnost bránit svá práva tak nemusejí být vždy zcela zaručeny všem.

V následujících odstavcích obsahuje § 114 OSP obdobu kvalifikované výzvy v českém právním řádu. Občiansky súdny poriadok stanoví, že pokud to povaha věci nebo okolnosti případu vyžadují, může soud usnesením uložit žalovanému, aby se k věci písemně vyjádřil a v případě, že uplatněný nárok v celém rozsahu neuzná, uvedl ve vyjádření rozhodující skutečnosti na svoji obranu, připojil listiny, na které se odvolává a označil důkazy na prokázání svých tvrzení. K podání tohoto vyjádření soud určí žalovanému lhůtu. Základní koncepce kvalifikované výzvy je tedy velmi podobná české právní úpravě. Nelze však opomenout skutečnost, že podle OSP může soud žalovanému určit jakoukoliv lhůtu k podání kvalifikovaného vyjádření. Usnesení obsahující kvalifikovanou výzvu se doručuje žalovanému do vlastních rukou s vyloučením náhradního doručení, což neplatí u právnických osob a podnikajících fyzických osob, jestliže se předmětná věc týká jejich podnikání. Zde lze rovněž spatřit zásadní odlišnost oproti české právní úpravě. Rozdílnost doručování kvalifikované výzvy, myslím, plyne zejména z neexistence datových schránek pro slovenské osoby. Z tohoto důvodu je tedy fikce doručení zavedena pro právnícké osoby a podnikající fyzické osoby pro spory týkající se jejich podnikání.

Jestliže žalovaný nesplní bez vážného důvodu povinnost stanovenou mu usnesením o kvalifikované výzvě, soud může rozhodnout o návrhu rozsudkem pro zmeškání, o čemž však žalovaný musí být ve zmiňovaném usnesení řádně poučen. Jestliže žalovaný zmešká lhůtu z omluvitelných důvodů, může doručit soudu před tím, než rozsudek pro zmeškání nabude právní moci, návrh na jeho zrušení spolu s vyjádřením a návrhem na prominutí zmeškání lhůty. Jestliže soud návrhu žalovaného vyhoví, zruší usnesením rozsudek pro zmeškání a pokračuje v řízení. Kvalifikovanou výzvu lze tedy rozeznat podle donucujícího institutu v podobě rozsudku pro zmeškání. Český zákonodárce však zvolil jako donucující prostředek rozsudek pro uznání, neboť dovedl, že žalovaný svou pasivitou uznal nárok vůči němu uplatněný, když nemá potřebu se proti němu bránit. V rámci slovenské právní úpravy však zřejmě koncepce donucení vychází ze skutečnosti, že žalovaný z nějakého důvodu zmeškal stanovenou lhůtu k podání kvalifikovaného vyjádření. Návrh na zrušení vydaného

rozsudku pro zmeškání spolu s návrhem na prominutí lhůty je pak zcela specifickým institutem, který dává prostor žalovanému uvědomit si závčas svou chybu a okamžitě napravit důsledky své nečinnosti.

Dnem 1. 7. 2016 vešel v účinnost nový zákon upravující občanské soudní řízení. V rámci slovenského právního řádu tak byla oddělena úprava sporných a nesporných řízení. Vzhledem k tomu, že se jedná o aktuální právní úpravu Slovenské republiky, považuji za vhodné zmínit se stručně rovněž o přípravě jednání v tomto novém zákoně.

Především je třeba zdůraznit, že CSP neobsahuje žádné souhrnné ustanovení upravující postupy v rámci přípravy jednání, avšak jednotlivé kroky činěné v rámci přípravy jednání jsou roztrženy v ostatních ustanoveních. Zásada rozhodnutí při jediném jednání je obsažena v ustanovení § 157 CSP, přičemž zákonodárce zahrnul do tohoto ustanovení požadavek rozhodnutí při jediném jednání s přihlédnutím k povaze řízení. Zřejmě tedy předpokládá, že některá řízení jsou obsahově složitá a nelze tak provést veškeré důkazy a zjistit objektivní skutkový stav tak, aby mohlo být rozhodnuto při jediném jednání. CSP stejně jako OSP neobsahuje konkrétní povinnost předsedy senátu zkoumat splnění podmínek řízení během přípravy jednání, nýbrž si rovněž vystačí s ustanovením § 161 CSP o tom, že soud přihlíží ke splnění podmínek řízení kdykoliv za řízení. Stejně tak CSP zachoval v ustanovení § 125 povinnost žalobce předložit soudu žalobu spolu s potřebným počtem stejnopisů a příloh tak, aby soud mohl podle ustanovení § 167 CSP doručit žalovanému žalobu spolu s přílohami a výzvou k vyjádření se k žalobě. Civilný sporový poriadok však již rozdílně od předchozího OSP neobsahuje ustanovení o kvalifikované výzvě.

5.4. Srovnání české a slovenské právní úpravy

Jelikož jsem se výše zabývala jak českou, tak i slovenskou právní úpravou týkající se zejména přípravy jednání, shrnu stručně výhody a nevýhody, které vnímám v každé z úprav.

Co se týče slovenské úpravy přípravy jednání obsažené v OSP, vnímám jako velmi pozitivní menší počet novelizací. Slovenská úprava zachovala pouze jedno souhrnné ustanovení, naproti tomu do OSŘ byla včleněna přinejmenším tři nová ustanovení, z čehož dvě představují zcela nové instituty. Na druhou stranu je však třeba podotknout, že česká právní úprava OSŘ dává předsedovi senátu lepší možnost důkladně se seznámit s předmětem sporu a lépe se tak připravit na první jednání ve věci.

Jak jsem již uváděla výše, nevnímám jako zcela rozumnou povinnost žalobce podat návrh spolu s potřebným počtem příloh tak, aby tyto mohly být zaslány žalovanému. V tomto ohledu shledávám šťastnějším řešením upravení základní místní příslušnosti podle bydliště žalovaného v kombinaci s možností nahlížet do spisu. Žalovaný má tedy možnost se seznámit s veškerými dokumenty založenými do spisu, aniž by za tímto účelem cestoval k vzdálenému soudu.

Slovenský soud může rozdílně od toho českého uložit žalovanému jakoukoliv lhůtu k vyjádření se k žalobě. Český předseda senátu je však limitován spodní hranicí této lhůty, jelikož nesmí být kratší než 30 dnů. Domnívám se, že jestliže jsou na institut kvalifikované výzvy navázány donucující prostředky, měl by mít žalovaný zaručenou dostatečnou lhůtu, aby svou povinnost splnil. Na druhou stranu, žalovaný podle OSP má možnost zvrátit vydání rozsudku pro zmeškání podáním návrhu na jeho zrušení spolu s návrhem na prominutí lhůty. K podání těchto dokumentů má však prostor pouze do nabytí právní moci rozsudku pro zmeškání a vyvstává otázka, zda se tímto postupem nemohou objevit další průtahy při rozhodování o návrzích žalovaného. Myslím, že hospodárnější je uložit žalovanému dostatečnou lhůtu, aby se kvalifikovaně vyjádřil, přičemž poté nastoupí fikce uznání bez dalšího.

Poslední poznámku ke slovenské právní úpravě věnuji doručování kvalifikované výzvy. Fikce náhradního doručení do vlastních rukou má v českém právním řádu opodstatnění vzhledem k existenci veřejných datových schránek. Jestliže tedy dojde k fikci doručení, žalovaný může i později nalézt žalobu spolu s usnesením o kvalifikované výzvě ve své datové schránce. Při náhradním doručení do domovní schránky nemá soud jistotu, že řádně doručil té osobě, která je žalovaným a osoba uvedená na schránce nemá např. jen stejné jméno nebo se nejedná o syna, dceru apod. žalovaného.

Obecně vnímám českou právní úpravu přípravy jednání za propracovanější a provázanější oproti slovenské úpravě obsažené v OSP. Ačkoliv vydání civilního sporového poriadku bylo vedeno dobrou myšlenkou na lepší uspořádání procesních ustanovení, obávám se, že z hlediska přípravy jednání k tomu nedošlo. Dosud celistvá úprava obsažená v OSP je v CSP roztržena do několika ustanovení a již to nevnímám jako ucelený soubor postupů, i když jsou zastřešeny zásadou rozhodnutí při jediném jednání.

6. Příprava jednání v praxi

Postup podle institutů v rámci přípravy jednání má obecně urychlit řízení a soudcům ulehčit seznámení s nově napadlou žalobou. Rozhodla jsem se proto udělat průzkum mezi civilními soudci a zjistit, zda tomu tak skutečně je a zda jim postup podle ustanovení o přípravě jednání práci ulehčuje. Za tímto účelem jsem sestavila krátký dotazník, v němž jsem zkoumala především subjektivní názor soudců na některé aspekty přípravy jednání. Tedy, i když činí veškeré kroky tak, jak je vyžaduje zákon, zajímalo mne, zda vnímají veškeré záležitosti za vhodně nastavené.

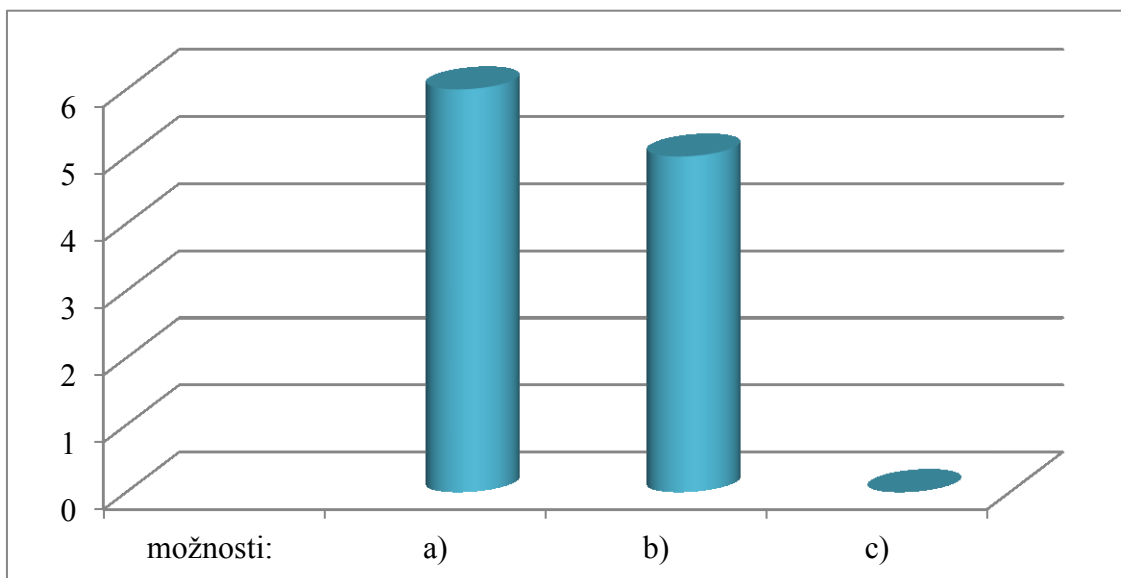
Každou z otázek jsem vytvořila jako polozavřenou se třemi možnostmi, přičemž jsem vždy s radostí přijala veškeré další poznatky soudců k té které otázce. Oslovila jsem celkem 11 civilních soudců, kteří ochotně dotazník vyplnili. Mnohdy mi rovněž sdělili jejich názor na tuto problematiku přesahující můj dotazník.

6.1. Otázka č. 1

Dodržování postupu přípravy jednání (zkoumání procesních podmínek, výzva dle § 114a, § 114b, přípravné jednání) považují za:

- a) výborný systém ulehčující vedení řízení,*
- b) dobrý systém, který má nějaké nedostatky, popř. jaké,*
- c) špatný systém, který v praxi nefunguje, popř. proč.*

První otázku jsem koncipovala jako obecný náhled na přípravu jednání s ohledem na eliminování zbytečných průtahů v řízení. Snažila jsem se zjistit, zda soudci v obecné rovině vnímají veškeré instituty jako urychlující, nebo zda jim naopak některé kroky paradoxně přidělávají práci navíc. Jak jsem již zmiňovala, cílem bylo zjistit subjektivní názor soudců na přípravu jednání v obecné rovině.

Většina soudců zvolila jako odpověď na tuto otázku možnost a) tj., že přípravu jednání považují za výborný systém ulehčující vedení řízení. Současně mě však několik z nich upozornilo, že pokud do přípravy jednání zařazují rovněž zkoumání procesních podmínek, toto nelze obecně hodnotit z hlediska kvality institutů. Zkoumání procesních podmínek vnímají jako esenciální nutnost, kterou je nutné provést vždy. Jelikož byla otázka položena tak, že zkoumání procesních podmínek bylo zahrnuto do charakterizování pojmu přípravy jednání, toto často činilo problém při pochopení mého záměru, kterého jsem otázkou chtěla docílit. Ústně jsme si tedy vždy vysvětlili, že jsem měla na mysli především instituty, jejichž účelem je zrychlit řízení a zefektivnit přípravu jednání. Procesní podmínky jsou v otázce zahrnuty, aby příprava jednání jako taková byla lépe charakterizována. Toto upřesnění a vysvětlení postačovalo k vyplnění této otázky.

Dalšího poznatku se mi dostalo od jednoho soudce, který na otázku nejprve pohlížel jako na sled jednotlivých institutů. Z tohoto důvodu mne upozornil, že veškeré uvedené instituty vždy nelze použít v jednom řízení. Jestliže je např. žalovanému zaslána výzva podle ustanovení § 114b OSŘ, nelze již nařizovat přípravné jednání podle ustanovení § 114c OSŘ. Rovněž v tomto případě jsem soudci sdělila, že otázka nebyla zamýšlena jako sled veškerých institutů. Požádala jsem jej tedy, aby pohlížel na každý z institutů zvlášť a poté souhrnně vyjádřil svůj názor zvolením jedné z možností.

Jeden ze soudců, který zvolil možnost b), tj. že přípravu jednání považuje za dobrý systém, který má nějaké nedostatky, uvedl, že v případě kvalifikované výzvy podle ustanovení § 114b OSŘ by zavedl možnost náhradního doručení nejen u osob se zřízenou datovou schránkou, ale rovněž při doručování do domovní schránky. Podle jeho názoru při současné právní úpravě, kdy toto není možné, je třeba nařídit jednání, kde je podle jeho zkušeností vydáván rozsudek pro zmeškání. Domnívá se tedy, že možnost náhradního doručení bez rozdílu by řízení více zrychlilo.

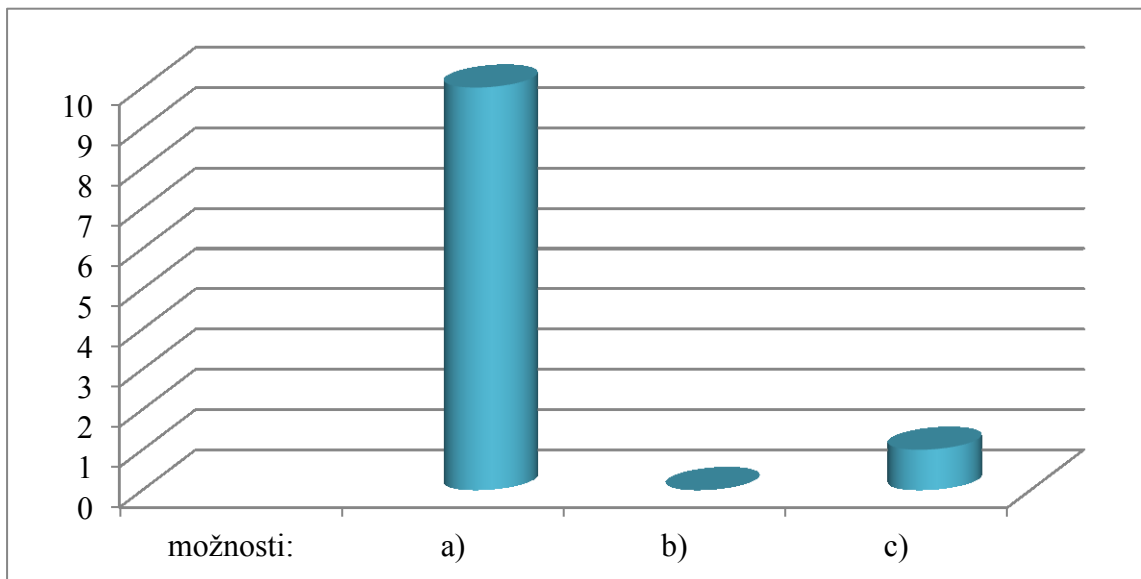
6.2. Otázka č. 2

Domnívám se, že využívání institutů přípravy jednání (zkoumání procesních podmínek, výzva dle § 114a, § 114b, přípravné jednání):

- a) řízení urychluje, neboť účastníci jsou nuceni poskytnout součinnost pod hrozbou sankce,***
- b) řízení zpomaluje, neboť účastníci v písemných podáních neuvedou skutečnosti dostatečně přesně a v požadovaném rozsahu,***
- c) nemá na řízení vliv z hlediska rychlosti oproti postupu bez přípravy jednání.***

Další z mých otázek je rovněž obecná. Je tomu tak z toho důvodu, že při svých předchozích praxích na okresních, popř. obvodních soudech jsem se při rozhovoru s některými civilními soudci setkala s různými názory na instituty přípravy jednání. Zatímco někteří souhlasí s komentářovou literaturou a záměrem zákonodárce, že příprava jednání řízení obecně urychluje, setkala jsem se rovněž s úplně opačným názorem. Někteří soudci mi vysvětlili, že jestliže je soudu doručeno např. vadné podání, mohou vyzvat žalobce, aby svůj návrh opravil nebo doplnil určitým způsobem. Očekávají však, že žalobce nebude schopen zcela dokonale svůj návrh opravit. Kdyby toho byli schopni, jistě by tak učinili již ve své původní žalobě. V takovém případě tedy vnímají jako účelnější vyjasnit některé skutečnosti v rámci ústního jednání.

Ačkoliv jsem tuto otázku koncipovala s ohledem na mé předchozí zkušenosti s různými názory, jak jsem je popsala výše, pozdější složení soudců, kteří vyplňovali můj dotazník, bylo poněkud jiné. To reflektuje i výsledek odpovědí na tuto otázku, neboť 10 z 11 soudců odpovědělo, že podle jejich názoru instituty přípravy jednání řízení spíše urychlují. Vnímají tedy jednotlivé instituty shodně se zákonodárcem a skutečně jich využívají k efektivní přípravě spisu na jednání.

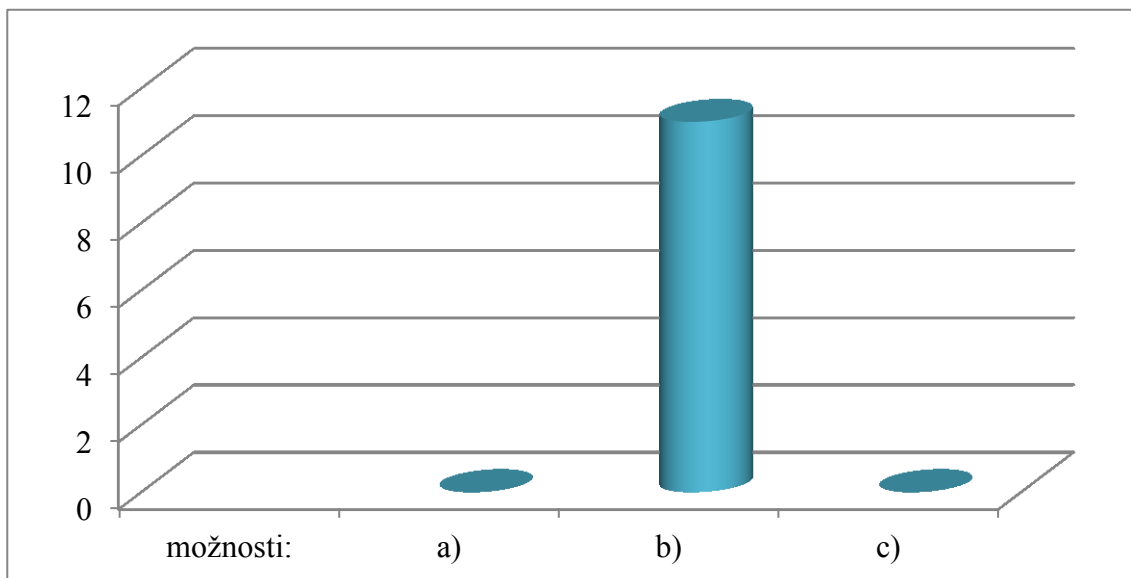
6.3. Otázka č. 3

Sankce stanovené zákonem za neposkytnutí součinnosti (nevyjádření se na výzvu dle § 114b, nedostavení se na přípravné jednání) považují za:

- a) příliš přísně nastavené,***
- b) vhodně nastavené,***
- c) příliš volně nastavené.***

Rozhodla jsem se do svého dotazníku zahrnout rovněž otázku týkající se donucujících prostředků souvisejících s kvalifikovanou výzvou a přípravným jednáním. S ohledem na skutečnost, že občanský soudní řád neobsahuje příliš institutů, které by za jejich nedodržení s sebou nesly důsledek v podobě negativního postihu účastníka,

tato otázka se přímo nabízela. Mým záměrem bylo zjistit, zda se někteří ze soudců nedomnívají, že by donucující prostředky měly být nastaveny přísněji nebo naopak volněji.

Odpovědi civilních soudců byly v tomto případě naprosto jednoznačné. Všichni dotázaní se domnívají, že občanský soudní řád je v tomto ohledu nastaven vhodně.

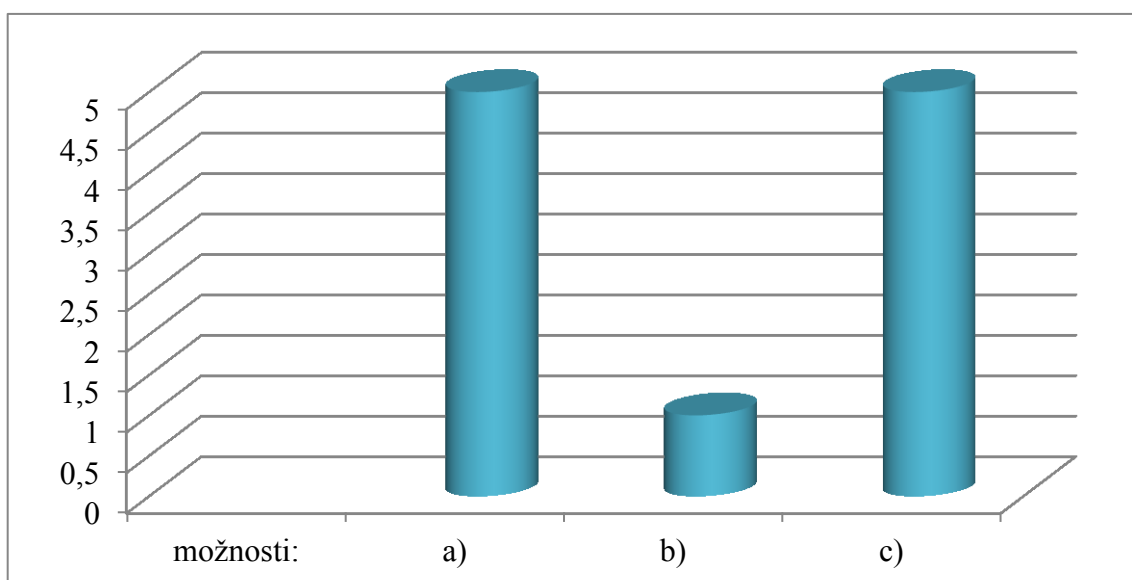
U této otázky jsem však byla opět několika soudci upozorněna, že toto znění otázky může být zavádějící. Fikce uznání, příp. zastavení řízení u institutů kvalifikované výzvy a přípravného jednání nemají mít podle ustálené judikatury charakter sankce. Účelem totiž není účastníka sankcionovat za nějaké jeho konání, resp. nekonání. Smyslem je naopak předcházet tomu, že účastník neplní řádně své povinnosti. Tyto fikce tedy mají účastníka naopak donutit, aby konal tak, jak mu to soud uložil, ne jej sankcionovat za to, že tak neučinil.

6.4. Otázka č. 4

Častěji využívám:

- a) *klasickou výzvu podle § 114a OSŘ,*
- b) *kvalifikovanou výzvu podle § 114 b OSŘ,*
- c) *obě využívám stejně často.*

Následující otázka reflektuje zasílání žaloby žalovanému spolu s výzvou, aby se k ní vyjádřil. Snažila jsem se tedy zjistit, nakolik je kvalifikovaná výzva mezi soudci využívána.

Při zvažování odpovědi na tuto otázku soudci často zmiňovali, že se setkávají s případy, kdy zasílají pouze klasickou výzvu podle ustanovení § 114a OSŘ, neboť je z justičního systému ISAS, popř. z předchozího vývoje spisu v konkrétním případě zřejmé, že žalovaný je nekontaktní a je tedy beze smyslu zasílat mu kvalifikovanou výzvu, u které je vyloučeno náhradní doručení. Zejména s ohledem na tuto skutečnost mnohdy zvolili odpověď c), tedy že obě výzvy využívají stejně často.

Někteří soudci naopak zvolili možnost a) a zdůraznili, že ačkoliv zní dikce ustanovení § 114b OSŘ tak, že „(...) předseda senátu může místo výzvy podle § 114a odst. 2 písm. a) nebo nebylo-li takové výzvě řádně a včas vyhověno (...)“, ustálená

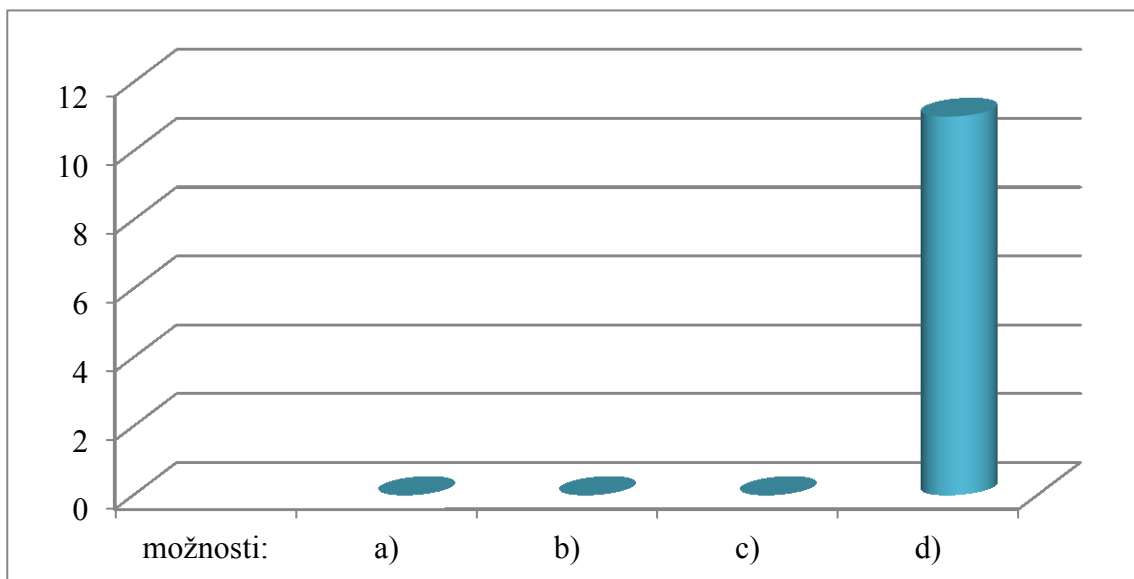
judikatura Nejvyššího soudu České republiky dovedla, že kvalifikovaná má být užitá až poté, kdy žalovaný nesplnil svou povinnost vyjádřit se na výzvu klasickou.

6.5. Otázka č. 5

Přípravné jednání podle § 114c OSŘ nařizují v cca:

- a) 80 - 100% případů,***
- b) 50 - 79% případů,***
- c) 20 - 49% případů,***
- d) nenařizují jej vůbec nebo velmi zřídka.***

Konečně poslední otázku jsem do svého dotazníku vtělila, neboť jsem se během svých dosavadních stáží na okresních soudech dosud nikdy nesetkala s přípravným jednáním, a to ani ve spisovém materiálu, ani jsem mu nebyla osobně přítomna. Jak jsem však již uváděla v části týkající se přípravného jednání, zákonodárce považuje tento institut za velmi prospěšný. Z tohoto důvodu jsem se rozhodla zmapovat skutečné využití přípravného jednání v praxi.

Odpovědi soudců byly překvapivě jednoznačné, neboť všichni uvedli, že přípravné jednání v podstatě nenařizují. Jako odůvodnění tohoto postupu mi sdělili,

že stejného výsledku dosáhnou i při prvním jednání ve věci. Donucující prostředek ve formě fikce uznání, popř. zastavení řízení nepovažují za natolik výhodný, aby přípravné jednání nařizovali jen z tohoto důvodu. Obecně totiž neshledávají problém v tom, že by se žalobci nedostavovali k prvním jednání ve věci. Pokud jde o žalovaného, nastupuje možnost žalobce navrhnout vydání rozsudku pro zmeškání. V tomto ohledu nejsou přesvědčeni ani skutečností, že v rámci přípravného jednání dochází ke koncentraci řízení, neboť dle jejich slov poučí účastníky o koncentraci řízení podle § 118b odst. 1 OSŘ na konci prvního jednání ve věci a dosáhnou tak stejného výsledku.

ZÁVĚR

Požadavek rozhodnutí věci během jediného řízení ve smyslu zásady hospodárného řízení je bezesporu v občanském soudním řízení velice podstatným. Odráží totiž legitimní očekávání účastníka řízení, který brání svá práva, že má nejen možnost bránit svá práva v řízení u obecného soudu, nicméně že se mu dostane soudního rozhodnutí v přiměřeném čase. Instituty přípravy jednání byly do občanského soudního řádu vtěleny pro urychlení a zefektivnění postupu při prvotním seznámením s konkrétním případem. Cílem mé práce bylo tedy zhodnotit povahu jednotlivých úkonů činěných při přípravě jednání a zhodnotit jejich užitečnost z hlediska eliminace průtahů v řízení.

Svou práci jsem se snažila neomezovat pouze na zákonná ustanovení týkající se přípravy jednání. Mým záměrem bylo uchopit tuto problematiku komplexněji a zabývat se přípravou jednání jako postupem činěným od prvotního seznámení soudu se žalobou až po nařízení jednání. Domnívám se, že teprve v tomto širším uchopení lze hodnotit užitečnost zákonných ustanovení občanského soudního řádu.

Předseda senátu má při přípravě jednání některé zákonné povinnosti, které musí činit vždy. Jedná se zejména o zkoumání procesních podmínek. Tyto musí soud zkoumat většinou kdykoliv za řízení, avšak velmi důležité je provést tuto analýzu již při přípravě jednání, neboť velmi často může dojít k tomu, že splněny nejsou, a to zejména s ohledem na neodbornost účastníků. Zde se tedy neotevírá příliš prostoru pro hodnocení užitečnosti postupu. V tomto ohledu bych snad jen poukázala na skutečnost, že soud má zkoumat skutečný pobyt účastníků k posouzení místní příslušnost, což považuji za zbytečné zatěžování soudu a zmírnění odpovědnosti účastníků. S tímto však úzce souvisí povinnost předsedy senátu zkoumat bezvadnost žaloby a tyto případně odstranit. V tomto ustanovení spatřuji možnost vzniku průtahů v řízení, a to s ohledem na navázání ostatních postupů na bezvadnost žaloby. Písemnými podáními totiž předseda senátu nemusí vždy dosáhnout takového upřesnění, kterého by se mu dostalo při ústní konfrontaci.

Další podstatnou částí přípravy jednání je zjištění stanoviska žalovaného, a to prostřednictvím výzvy podle ustanovení § 114a OSŘ nebo podle ustanovení § 114b OSŘ. Kvalifikovaná výzva s sebou nese donucující prostředek, avšak současně je

z tohoto důvodu podmíněna vyšší náročností doručování. Fikce uznání nemá být chápána jako sankce, nýbrž jako donucující prostředek. Tímto způsobem fikci uznání uchopila především judikatura, která značně omezuje případy použití této fikce.

Alternativně může předseda senátu využít přípravné jednání. Ačkoliv se tento institut tváří jako velice užitečný nástroj k urychlení jednání a jeho koncepce skutečně vypadá promyšleně, v praxi se téměř nevyužívá. Podle slov civilních soudců je tomu zejména proto, že stejného efektu dosáhnou během prvního jednání ve věci.

I přes to, že v české právní úpravě spatřuji na některých místech prostor k dalšímu zlepšení, považuji ji za mnohem propracovanější oproti slovenské právní úpravě. Povinnost žalobce předložit soudu žalobu včetně příloh v potřebném počtu stejnopisů zakotvenou ve slovenském právním řádu považuji za rozpornou se zásadou hospodárnosti řízení a omezující rovný přístup k soudu. Obdobně se domnívám, že úprava fikce doručení u „kvalifikované výzvy“ postrádá smyslu v situaci, kdy v rámci Slovenské republiky neexistuje systém datových schránek.

Po zhodnocení veškerých těchto skutečností jsem dospěla k závěru, že postup podle zákonných ustanovení přípravy jednání má skutečně potenciál řízení urychlovat. V této oblasti však rovněž shledávám prostor k další úpravě tak, aby jednání mohlo být připraveno ještě efektivněji a v kratším časovém horizontu.

SEZNAM POUŽITÝCH PRAMENŮ A LITERATURY

a) Prameny

zákony a mezinárodní dohody

ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, v platném znění

usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, v platném znění

zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, v platném znění

zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, v platném znění

zákon č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, v platném znění

zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů, v platném znění

vyhláška Ministerstva spravedlnosti České republiky č. 37/1992 Sb., o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy, v platném znění

zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, v platném znění

zákon č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém, v platném znění

zákon č. 99/1963 Zb., občiansky súdny poriadok, ve znění platném do 30.06.2016

zákon č. 160/2015 Z. z., civilný sporový poriadok, v platném znění

Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod, publikovaná sdělením federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb.

judikatura

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 10. 3. 2010, sp. zn. 28 Cdo 3258/2009

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 19. 2. 2015, sp. zn. 29 Cdo 4388/2013

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 26. 2. 2015, sp.zn. 33 Cdo 1826/2013

Nález Ústavního soudu České republiky ze dne 16. 1. 2004, sp.zn: IV. ÚS 278/03

Nález Ústavního soudu České republiky ze dne 27. 5. 2004, sp. zn. IV. ÚS 307/03

Nález Ústavního soudu České republiky ze dne 1. 6. 2010, sp.zn.: I. ÚS 904/08

Nález Ústavního soudu České republiky ze dne 31. 5. 2016, sp.zn. Pl. ÚS 13/15

Nález Ústavního soudu České republiky ze dne 1. 8. 2016, sp. zn. I. ÚS 1024/15

rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve věci Delcourt v. Belgie (č. 2689/65)

b) Literatura

DAVID, L.; IŠTVÁNEK F.; JAVŮRKOVÁ, N.; KASÍKOVÁ, M.; LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář. I. díl.* Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2009, 1108 s., ISBN 978-80-7357-460-4

HAVLÍČEK, K. (ed.), JIRSA, J. a kolektiv. *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář.* Praha: Havlíček Brain Team, 2014. 515 s., ISBN 978-80-87109-39-7

HAVLÍČEK, K. (ed.), JIRSA J. a kolektiv. *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář. Kniha II. §79-180 občanského soudního řádu.* Vydání druhé, doplněné a upravené. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2016, 601 s., ISBN 978-80-87109-46-5

LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský soudní řád (§ 1 až 250l). Řízení sporné. Praktický komentář.* Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2016, 1116 s., ISBN 978-80-7478-986-1

MACKOVÁ, A., MUZIKÁŘ, L. a kol.: *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář s důvodovou zprávou a judikaturou.* Praha: Leges, 2016, 864 s., ISBN 978-80-7502-122-9

NAUŠOVÁ, K. *Předžalobní výzva a náhrada nákladů řízení.* DHK. - Daňová a hospodářská kartotéka. 2016 (3). s. 28-31

PAVLÍČEK V. a kolektiv. *Ústavní právo a státověda, II. díl. Ústavní právo České republiky*. 2. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2015, 1152 s., ISBN 978-80-7502-084-0

SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 1. vydání. Praha : C.H.Beck, 2013, 1422 s., ISBN 978-80-7400-506-0

SVOBODA, K., ŠÍNOVÁ, R., HAMULÁKOVÁ, K. a kol. *Civilní proces. Obecná část a sporné řízení*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, 432 s., ISBN 978-80-7400-279-3

ŠÍNOVÁ, R., JURÁŠ, M. *Účastenství v civilním soudním řízení*. Praha: Leges, 2015, 256 s., ISBN 978-80-87576-78-6

VEČEŘA, J. *Zákon o soudních poplatcích a předpisy související. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2015. 228 s., ISBN 978-80-7478-875-8

WINTEROVÁ, A., MACKOVÁ, A. a kolektiv. *Civilní právo procesní. Část první: řízení nalézací*. 8. nezměněné vydání. Praha: Leges, 2015, 624 s., ISBN 978-80-7502-076-5

Důvodová zpráva k zákonu č. 30/2000 Sb., změna občanského soudního řádu

RESUMÉ

Předmětem této diplomové práce je „Příprava jednání v občanském soudním řízení“. Pojem příprava jednání označuje soubor postupů předsedy senátu, které činí za účelem seznámení se spisem a orientace v konkrétním případě. Využívání těchto institutů a správný postup v rámci přípravy jednání má dopomoci vyřízení věci při jediném jednání, popř. v relativně krátkém časovém horizontu. Tímto způsobem má být zachována zásada hospodárnosti řízení. Cílem této práce je zhodnotit, zda konkrétní instituty skutečně napomáhají rychlejšímu vyřízení věci.

Ze systematického hlediska se tato práce dělí na teoretickou a zvláštní část. Práce obsahuje celkem šest kapitol, přičemž první čtyři spadají pod teoretickou část práce a poslední dvě kapitoly jsou zaměřeny prakticky. Veškeré kapitoly obsahují podkapitoly, které jsou dále členěny na oddíly. Teoretická část této práce se zabývá platnou českou právní úpravou týkající se přípravy jednání. V praktické části se pak objevuje praktické srovnání této úpravy se zahraniční právní úpravou, jakož i s praktickou aplikací předmětných ustanovení.

První kapitola má za cíl obecně nastínit podstatu přípravy jednání a její význam v občanském soudním řízení. Druhá kapitola se zabývá zásadami občanského soudního řízení, které jsou relevantní pro přípravu jednání a právní úpravou prostupují. Kapitola č. 3 se věnuje úkonům soudu, které činí v rámci přípravy jednání. Jedná se o úkony, kterými předseda senátu přezkoumává procesní podmínky i o úkony směřující vůči účastníkům řízení. Poslední kapitola obecné části doplňuje text práce o vybrané úkony účastníků, které činí před nebo během zahájeného řízení.

Praktická část je obsažena ve dvou kapitolách, neboť každé srovnání míří do jiné oblasti. V kapitole č. 5 se zabývám nastíněním slovenské právní úpravy týkající se přípravy jednání a jejím následným srovnáním s platnou českou právní úpravou.

Konečně poslední kapitola je věnována vyhodnocení dotazníků, jejichž prostřednictvím byly civilním soudcům položeny dotazy na aplikaci konkrétních ustanovení v praxi.

Předkládaná práce má za cíl zhodnotit nejzajímavější a nejdůležitější aspekty ustanovení v rámci přípravy jednání, a to zejména s ohledem na eliminaci průtahů v řízení.

SUMMARY

Subject of this thesis is “Preparation of a hearing in the civil procedure”. The term preparation of a hearing describes a set of procedures, which the presiding judge makes for better clarification of the judicial file and easier orientation in the specific case. Proper use of these proceedings should help to resolve the case during just a single hearing or in a short term. It leads to reducing the unnecessary costs and keeping the economical principle. The aim of this thesis is to evaluate if the proceedings really help to quicker resolution of the case.

Systematically this thesis is divided into a theoretical and practical part. The thesis contains six chapters in overall, four of them belong to the theoretical part and two of them are focused practically. All of the chapters include subchapters, which are divided in sections. Theoretical part of the thesis focuses on valid Czech legislation relating to preparation of a hearing. In the practical part there is a comparison of Czech and foreign legislation and application of these legislations into practice.

The aim of the first chapter is to outline the principle of the preparation of a hearing and its importance in civil procedure. The second chapter focuses on the principles of civil procedure which are related to the preparation of a hearing and pervade legislation. Chapter no. 3 pursues the actions made by a court during the preparation of a hearing. Through these actions the presiding judge examines procedural requirements and communicates with the participants. The last chapter of the theoretical part completes the text of the thesis with selected actions of participants, which are undertaken before or during the procedure.

Practical part includes two chapters, to separate the two comparisons which aim at other issues. In chapter no. 5 I focus on outlining the Slovak legislation relating to the preparation of a hearing and I compare it with valid Czech legislation. The last chapter

is dedicated to evaluation of questionnaires given to judges concerning application of legislation in practice.

The aim of this thesis is to evaluate the most interesting and most important aspects of legislation relating to the preparation of a hearing, in order to eliminate any delays in the proceeding.

Název práce v českém jazyce

Příprava jednání v občanském soudním řízení

Název práce v anglickém jazyce

Preparation of a hearing in the civil trial

Klíčová slova

příprava jednání, kvalifikovaná výzva, přípravné jednání

Key words

Preparation of a hearing, qualified summons, preparatory proceedings